Bogens Verden

TIDSSKRIFT FOR DANSK BIBLIOTEKSVÆSEN

UDGIVET AF DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Redigeret af ROBERT L. HANSEN (ansvarh.)
og MOGENS IVERSEN

★

UNIVERSITY OF MINNESOTA LIBRARY
RECEIVED
APR 26 1954

36. årgang 3 *1. april 1954*

AF INDHOLD

Internationalt bibliotekssamarbejde (Betænkning ang. folkebiblioteker afgivet til IFLA) *117*
Fra Statens Bibliotekstilsyn:
Statstilskud til biblioteker *127*
Udenlandsk bibliotekslitteratur *127*
E. Allerslev Jensen: Biblioteksvæsenet i Østtyskland *128*
Den psykologiske litteratur i vore biblioteker *131*
Bibliotekslitteratur *134*
Kongres i Bruxelles *134*
Ny stadsbibliotekar på Frederiksberg *135*
Fra biblioteksarbejdet *136*
LITTERATUREN
Anmeldelser *139*

Næste nr. af »Bogens Verden« udkommer ca. 15. maj 1954

I KOMMISSION HOS NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK . KØBENHAVN

Midt i april udkommer 2. amtsbind af

Trap: DANMARK 5. udg.

HOLBÆK AMT

Kr. 32.–, indb. kr. 36.–

Om værket udtaler **biblioteksdirektør Robert L. Hansen:**

»Det er en overordentlig glædelig begivenhed, at Gads forlag nu har gjort det muligt at udsende en ny — femte — udgave af den gamle, hæderkronede, i sin art enestående landsbeskrivelse: Traps Danmark. Jeg mindes fra min barndom, med hvilken glæde min far stillede bind efter bind af 3. udgave på plads i sin lille håndbogsamling, hvorfra de ofte toges ud igen til støtte for en pålidelig pressemands artikler. Med stolthed gentog jeg selv de samme manøvrer med 4. udgave, og få af mine — mange — håndbøger er blevet flittigere benyttet, og endnu færre med så stor taknemlighed overfor værkets grundighed og pålidelighed. Nu glæder jeg mig til at se 5. udgave rykke ind på mine sønners bogreoler, og med fuldkommen god samvittighed tør jeg opfordre ungdommen af i dag til at gå ind i rækken af de generationer, der bar og skal bære Traps Danmark oppe som en grundpille i den danske håndbogslitteratur.«

og **fhv. statsminister Erik Eriksen:**

»Når vi skal vide noget om forholdene i et sogn eller i en købstad i Danmark, er det naturligt for os på landet at slå efter i Trap: Danmark. Det har vi gjort i flere generationer. Med stor glæde hilser jeg derfor meddelelsen om, at der nu udkommer en ny udgave, der kan svare til de krav, vor tid stiller til dette nationalværk.«

I august følger 3. amtsbind: SORØ AMT

Trap: ØERNE MED KØBENHAVN omfatter ca. 13 amtsbind
(heft. ca. kr. 475,—, indb. i shirting ca. kr. 525.—)

Værket vil desuden foreligge som 5 storbind af følgende indhold:

Bind III: Frederiksborg, Holbæk og Sorø amter.
Bind IV: Præstø, Bornholm og Maribo amter.
Bind V: Odense og Svendborg amter.
Bind I-II: Indledning, Stor-København, Københavns amt.

G. E. C. GADS FORLAG

D
Libr
fore
Ro
vedr
klar
bibl
inds
at u
arbe
U
Col
der
rand
mate
gans
skull
næst
lukk
ret,
vedt
dring
tidss
Man
derv
bibli
gang
I c
ning
egen
føje,
for c
forel
Brux
så de
for c

INTERNATIONALT BIBLIOTEKSSAMARBEJDE

Da den internationale biblioteksforening – International Federation of Library Associations (IFLA) – afholdt sit årsmøde i København sept. 1952, foreslog folkebiblioteks-fraktionens afgående formand, biblioteksdirektør Robert L. Hansen, at der skulle foretages en omfattende undersøgelse vedrørende udviklingen af folkebibliotekerne, især med henblik på at klarlægge den betydning, som staternes støtte har haft eller kan have på biblioteksvæsenets udvikling. På grundlag af det materiale, som skulle indsamles til belysning af forholdene i de enkelte lande, skulle man forsøge at udrede de vigtigste principielle retningslinjer for folkebibliotekernes arbejdsområder, opgaver, vedtægter og økonomi.

Under ledelse af den nye formand, stadsbibliotekar Lionel R. Mc Colvin, City of Westminster, arbejdede et lille udvalg med sagen, og der udsendtes til alle medlemslandene dels et spørgeskema, dels et memorandum, der i alt væsentligt svarer til nedenstående betænkning. Dette materiale blev udsendt i januar 1953, men der indkom kun besvarelser fra ganske få lande med de ønskede statistiske oplysninger m. v., som faktisk skulle have dannet grundlaget for den endelige betænkning. På IFLA's næste komitémøde i Wien, maj 1953, kunne de delegerede derfor udelukkende tage stilling til betænkningen, som blev meget grundigt diskuteret, og herunder fandt kun få rettelser af redaktionel karakter sted. Det vedtoges at udsende det endelige forslag til medlemslandene med opfordring til at lade betænkningen offentliggøre i de nationale bibliotekstidsskrifter for på denne måde at gøre alle bibliotekarer bekendt med den. Man ønsker således at gøre denne betænkning til genstand for debat og derved give enhver bibliotekar mulighed for – gennem de nationale biblioteksforeninger – at »give sit besyv med«. Det må dog ske inden udgangen af førstkommende juni måned.

I de skandinaviske lande vil de synspunkter, der er nedfældet i betænkningen næppe vække modsigelse, da de vel nærmest må siges at være vor egen »grundlov«. Men muligvis vil enkelte bibliotekarer have ting at tilføje, som kan bidrage til, at dette aktstykke måtte fremtræde som udtryk for den mest rationelle og effektive bibliotekspolitik. Det er hensigten at forelægge dette arbejde for den store internationale bibliotekskongres i Bruxelles 1955 med vedtagelse for øje og dermed få det »autoriseret«, så det kan fremtræde som et gyldigt og forhåbentlig stimulerende udtryk for de erfaringer og de målsætninger, det er os muligt at klarlægge idag.

Preben Kirkegaard,
Danske folkebibliotekers repræsentant i IFLA's komité.

BETÆNKNING VEDRØRENDE UDVIKLINGEN AF ET FOLKEBIBLIOTEKSVÆSEN

(Efter udkast af folkebiblioteks-komitéen, og efter ændringer foretaget af folkebiblioteksfraktionen på IFLA's møde i Wien juni 1953).

I. INDLEDNING

1) På sit møde i Kbh. sept. 1952 besluttede folkebiblioteksfraktionen under IFLA at undersøge de grundlæggende faktorer, der har ført til udviklingen af et fyldestgørende folkebiblioteksvæsen i nogle lande, såvel som af de faktorer, der har hindret eller forsinket udviklingen andetsteds. Endvidere besluttedes det, at undersøgelsen skulle foretages med særligt henblik på virkningerne af statsstøtte, og på de specielle betingelser i forbindelse med statsstøtte, der har vist sig mest effektive og resultatbringende.

2) Denne undersøgelse er ment som et bidrag til en udvidelse af det folkelige biblioteksvæsen, således at flere mennesker verden over kan nyde dets uomtvistelige fordele, og således at disse fordele stadig kan øges.

3) Dette er ikke en undersøgelse af arbejdsmetoder og -teknik. Det er et forsøg på at finde ud af, hvorfor nogle dele af verden har et godt og voksende folkebiblioteksvæsen, og hvorfor folkebibliotekerne andre steder er ufyldestgørende eller simpelthen ikke existerer. Før disse fundamentale gunstige og ugunstige omstændigheder er klarlagt, kan kun lidt udrettes; når de er klarlagt, vil det være muligt at søge at fremme de gunstige omstændigheder og overvinde de ugunstige, selvom det må erkendes, at forløbet af bibliotekssagens udvikling i hvert enkelt land i høj grad bestemmes af de betingelser og begrænsninger, det enkelte land afgiver, og at det følgelig kun bliver gold teori at fremsætte et universelt mønsterprogram for en udvikling af en folkelig biblioteksbevægelse.

4) Arbejdsmetoden for denne undersøgelse har været følgende:
Komitéens medlemmer i fællesskab har i denne redegørelse fremført nogle af de faktorer, som de finder vigtige for bibliotekssagens fremme, og udtalt deres mening om disse faktorer. Der er både mulighed for, at de ikke – for alle lande og områder – har fået de allervigtigste faktorer med, og også for, at de ligeledes kan have overset hæmmende påvirkninger. Komitéen håber derfor, at de mennesker i hvert enkelt land, som er bedst i stand til at åbenbare eventuelle ikke-bemærkede faktorer, vil fremføre disse og meddele deres meninger om dem. Endvidere kan det tænkes, at man finder komitéens konklusioner ubeføjede. I dette tilfælde må man anmode dem, der besidder materiale som støtte for modsatte synspunkter, om at fremlægge dette.

II. FAKTORER DER HAR VIST SIG GUNSTIGE ELLER UGUNSTIGE FOR BIBLIOTEKSSAGENS UDVIKLING

A 1) Den første betingelse for at man kan undersøge en folkebiblioteksvirksomhed er, at man gør sig klart, hvad formålet med en sådan virksomhed er.

A 2) Så kort som muligt vil vi udtrykke det således: Folkebibliotekernes formål er at gøre det muligt for alle mennesker, alt efter deres behov og omstændigheder, at nyde alle de fordele, som fri adgang til bøger og dermed beslægtet materiale kan give. — Vi anerkender, at et folkebibliotek kun er en af de mange muligheder for adgang til bøger, iberegnet andre biblioteker og personlig besiddelse af bøger. Folkebibliotekerne skal ikke konkurrere med disse. Samarbejde mellem folkebibliotekerne og andre biblioteker bør udvikles til et maximum, således at et lands totale bogbestand gøres tilgængelig for alle dets borgere, ved at folkebibliotekerne virker som supplement til de nationale, videnskabelige og tekniske biblioteker, og ved at disses bøger stilles til rådighed for offentligheden gennem de lokale folkebiblioteker, når hensyn til bekvemmelighed og almindelig god service af publikum nødvendiggør det. Det gode folkebibliotek er *ikke* et »folkeligt« bibliotek i den forstand, at det kun befatter sig med ting af ringe vigtighed, men med udpræget publikumstække. Det befatter sig med alt materiale af vigtighed for den enkelte og samfundet, hvadenten det fremskaffer det fra sin egen bog- og materialesamling eller gennem lån ved samarbejde med andre biblioteker. Det er et folkebiblioteks pligt ikke alene at opfylde existerende ønsker, men også at opmuntre og lette opfyldelsen af mere vidtrækkende ønsker fra flere mennesker.

A 3) Hvis dette anerkendes, følger naturligt, at den mængde materiale, der skal skaffes, og det behov, der skal dækkes, kun begrænses af 2 hensyn, for det første i hvilket omfang folk kan få – og være i stand til lettere at få – materiale fra andre biblioteker og kilder, og for det andet i hvilket omfang benyttelsen af bøger og biblioteker i det hele taget er et gode. Det er bibliotekernes formål at fremme og støtte tankens og handlingens frihed, den enkelte borgers udvikling og den enkeltes såvel som samfundets bedste. Det er af største betydning, at der intet gøres, som går imod princippet om frit valg og fri tænkning; og det er også af største betydning, at der vises tilbørligt hensyn til lånernes forskellige behov og evner.

B 1) Når man med anvendelsen af disse principper ser på det grundlæggende mønster i folkebiblioteksvirksomhed, fremstår den første vigtige faktor: et folkebibliotek må yde en altomfattende, almen service for alle grupper inden for et samfund.

B 2) Alternativet – og vi betragter det som et ikke-ønskeligt alternativ – ville være at give biblioteksbetjening på »gruppe-basis« – det vil sige, at der skulle ikke existere eet bibliotek for alle, men et eller flere biblioteker, der kun betjente enkelte grupper af befolkningen, f. ex. særlige samfundsklasser eller befolkningsklasser, der divergerer med hensyn til religion, politisk opfattelse, race eller sprog.

B 3) Ulemperne ved en sådan »gruppe-betjening« er mange, deriblandt følgende:

(a) Ifølge sagens natur vil de have en tendens, et yderligere formål og et særansvar over for gruppens interesser. Vi benægter ikke enhver gruppes ret til at fremme sine egne formål (når den bruger egne midler, og ikke samfundets); men det er indlysende, at selv nok så mange biblioteker ikke ville kunne virke til fremme for de fulde frie muligheder, vi finder er en af de vigtigste funktioner for et folkebibliotek.

(b) De kan heller ikke – selv tilsammen – betjene hele samfundet, som også vil omfatte mange mennesker, der ikke er i forbindelse med nogle af de grupper, der vil opretholde et bibliotek. Heller ikke deres bogmateriale ville være alment.

(c) Det er uundgåeligt, at biblioteksvirksomhed på den måde ville udføres af en mængde små enheder, mens det er selvfølgeligt, at de største fordele opnås mest økonomisk og effektivt, hvor et samfund betjenes af den størst mulige biblioteksenhed, således som det er foreneligt med sociale og geografiske forhold.

B 4) Fordelene ved een biblioteksenhed for et helt samfund er mange, deriblandt følgende:

(a) Den vil give frie muligheder for hele befolkningen, og den kan omfatte ting af interesse for den enkelte.

(b) Enhver kan benytte den som sin borgerret, uanset social stilling i samfundet, klasse, religiøs eller politisk tro eller overbevisning.

(c) Når virksomheden betjener et helt samfund, kan den drives mere økonomisk, da flere vil benytte den, og den størst mulige nytte derfor kan drages af det forhåndenværende materiale. Biblioteket vil også være mere vidtfavnende og bedre forsynet. Der er større chance for, at det vil være en permanent institution, og at det kan sikres en dygtigere administration.

B 5) Imidlertid vil det være nødvendigt at oprette en særlig biblioteksbetjening for visse grupper af borgere, som af forskellige grunde er afskåret fra almindelig biblioteksbetjening, f. ex. sygehuspatienter, værnepligtige, søfolk, fanger etc. Sådan biblioteksbetjening må enten indgå som en del af et folkebiblioteks særopgaver eller være i nært samarbejde med et folkebibliotek.

C 1) Når folkebiblioteket skal betjene alle borgere i et samfund, er det rigtigt, at dette samfund opretholder biblioteket af de fælles midler (med eller uden støtte fra staten – se senere).

C 2) Som følge heraf bør det være en »gratis« ydelse på den måde, at ingen biblioteksbenytter skal betale nogen afgift i form af kontingent eller på anden måde.

C 3) Alternativet ville være et bibliotek, der opkræver en afgift af sine benyttere enten for alle eller nogle ydelser – eller for en del af ydelserne (f. ex. udlån af skønlitteratur).

C 4) Ulemperne ved at opkræve en afgift er bl. andre:

(a) De der er ude af stand til at betale afgiften – hvor lille den end måtte være – er ude af stand til at benytte biblioteket i det hele taget eller i hvert fald fuldtud, og disse kan meget vel være personer, for hvem adgang til bøger vil være særlig ønskelig.

(b) De der er uvillige til at betale afgiften – som oftest fordi de ikke værdsætter bøgers og bibliotekers betydning – vil ikke komme under disses opdragende indflydelse, og det vil ofte være mennesker, som i egne og samfundets interesser burde opmuntres til at drage nytte af bøger.

(c) Der er også den fare, at de, der er ude af stand til eller uvillige til at betale, alligevel vil skaffe sig læsning fra bibliotekerne ved fremlån fra betalende lånere. I så tilfælde ville biblioteket ikke være i stand til at udøve sin »opdragende« indflydelse på disse fremlåns-læsere.

(d) Et bibliotek, som opkræver en afgift, løber en risiko for at gøre sig afhængig af

denne afgiftsindtægt. Der er mulighed for, at det vil lægge vægt på at anskaffe bøger, som vil give større indtægt, og på den måde imødekomme populære ønsker, fremfor at imødekomme krav om materiale af større værdi, men af mindre publikumstække.

D 1) Eftersom folkebiblioteket bør opretholdes af det hele samfund til fri afbenyttelse for alle, må opretholdelsen af et bibliotek blive en offentlig opgave ligesom skolevæsen, sundhedsvæsen, vejvæsen o. l., og det bør financieres af offentlige midler (kommune-, amtsskatter o. l.).

D 2) Når dette er tilfældet, er det rigtigst, at det også bør styres af en offentlig myndighed og administreres af en bestyrelse, der er udnævnt af og direkte ansvarlig over for denne myndighed. Som det senere vil fremgå, bør dette være en lokal offentlig myndighed. Ikke desto mindre bør det ikke være muligt for den lokale myndighed at nægte dens borgere tilstrækkelig og passende biblioteksbetjening. Opretholdelse af et folkebibliotek bør være obligatorisk for de bevilgende myndigheder.

D 3) Alternativer til ledelse og administration ved en bestyrelse, nedsat af en lokal myndighed, er:

(a) Ledelse ved selskaber, foreninger eller andre ikke-offentlige sammenslutninger (f. ex. ved en bestyrelse udnævnt eller valgt af en biblioteksstøtte-forening), selvom hele eller dele af financieringen foretages med offentlige midler.

(b) Ledelse ved en bestyrelse, hvis medlemmer helt eller delvis udnævnes af bestyrelsen selv (»formering ved knopskydning«).

D 4) Ulemperne ved de alternativer, der er nævnt i D 3, er:

(a) De offentlige myndigheder vil ikke være i stand til at udøve tilstrækkelig kontrol over anvendelsen af de offentlige midler eller til at bestemme retningslinier og standard for den betjening af offentligheden, som bestyrelsen leder.

(b) Borgerne og dermed biblioteksbenytterne er ude af stand til at få tilstrækkelig indflydelse eller til at få adgang til bestyrelsen.

(c) Det kan være – og er i almindelighed – vanskeligt at få berettigede krav fra bibliotekets side frem for den offentlige myndighed, der er ansvarlig for financieringen. F. ex. vil formanden for en bestyrelse, udnævnt af en lokal offentlig myndighed, selv være medlem af det lokale råd og kan således forelægge eventuelle sager direkte for den offentlige myndigheds kasse- og regnskabsvæsen og dens råd, mens formanden for en ikke-offentlig sammenslutning muligvis slet ikke er medlem af det lokale råd. Ydermere kan rådet være tilbøjeligt til at føle mindre ansvar og mindre interesse for en virksomhed, der ikke står direkte under dets kontrol.

(d) Der er visse sider af biblioteksvirksomheden, som kan komme til at undgælde, hvis de ikke knyttes nært til den lokale offentlige administration. Det gælder opretholdelse og vedligeholdelse af bygninger i forholdet til den øvrige offentlige tekniske forvaltning – aflønning, udvælgelse og uddannelse af personale i sammenligning med andre tjenestemandsgrene – spørgsmål om financiel kontrol og administration – visse juridiske sider o. l.

D 5) Til trods for disse ulemper skal det indrømmes, at en selvejende (ikke-offentlig) institution ofte vil have mulighed for i sin bestyrelse at have medlemmer med speciel interesse for biblioteksbevægelsen. Dog skulle man kunne sikre sig sådanne menneskers medvirken (selvom de ikke er

rådsmedlemmer) ved på forskellig vis at knytte dem til biblioteksbestyrelsen.

E 1) Som allerede nævnt mener vi, at folkebiblioteket bør opretholdes af en lokal offentlig myndighed (d. v. s. kommune- eller amtsråd).

E 2) Folkebiblioteker bør administreres lokalt, fordi:

(a) Selvom det for størstedelen vil omfatte materiale af almen interesse for alle velforsynede biblioteker, må det tage særlige hensyn til stedets specielle interesser (f. ex. industrimæssige og historiske). Det må være i nært samarbejde med lokale undervisnings- og andre kulturelle institutioner, og det må arbejde i kontakt med de sociale forhold på stedet.

(b) Beboerne må føle, at folkebiblioteket er en del af stedets helhed. Der er større sandsynlighed for, at de benytter det bedst og giver det deres støtte, når de føler ansvar for det og er medbestemmende over det.

(c) Jo fjernere kontrollen over en institution er fra dem, der benytter den, des mere chance er der for vanrøgt.

(d) Et folkebiblioteksvæsen opretholdt af staten – og ikke af lokale myndigheder – kan nemt blive standardiseret. Ved den lokale styreform er der større mulighed for bredere variation i henseende til standard og initiativ og til frugtbar experimentering og udvidelse af særopgavernes område.

(e) Et folkebiblioteksvæsen opretholdt af staten alene kan have mulighed for at komme under uønskeligt politisk tryk og har større chancer for ugunstig nedskæring i økonomisk dårlige perioder. Når styret er lokalt, kan staten derimod gribe til modforholdsregler over for lokalt politisk tryk.

E 3) I områder, hvor der endnu ikke er oprettet lokale offentlige myndigheder, kan en lokal administration være upraktisk under nuværende forhold. I sådanne tilfælde kan det være nødvendigt at oprette nationale eller regionale biblioteksmyndigheder, i hvis bestyrelser der imidlertid bør være repræsentanter for de byer eller amtsområder, der betjenes.

F 1) Imidlertid mener vi, at den ansvarlige lokale myndighed skal være den størst mulige enhed i overensstemmelse med geografiske og andre omstændigheder, således at den stadig bevarer fordelene ved den lokale administration, og således at der er det størst mulige samarbejde med andre biblioteker.

F 2) Det lille bibliotek, der kun har egne ressourcer at falde tilbage på, er uundgåeligt alvorligt hæmmet. Dets bogbestand vil nødvendigvis være lille; det kan kun tilbyde lidt til den læser, hvis behov ikke dækkes af materiale af ganske almindelig art. Det har ikke råd til at beskæftige kvalificeret personale, der kan yde den søgende låner effektiv, individuel service.

F 3) Det bibliotek, der betjener et sogn eller flere små tyndt-beboede landdistrikter eller den ganske lille købstad, vil kunne yde bedre service, når der samarbejdes med amts- eller centralbiblioteker, der kan udlåne dem depotsamlinger, forsyne dem med bøger, der ønskes af enkeltlånere, og hjælpe de stedlige bibliotekarer på forskellig måde. Men i reglen vil en tilfredsstillende betjening bedst sikres, hvis disse mindre enheder administrativt tilsluttes en større enhed, der forener den største by med bibliotekerne inden for et passende, naturligt område. Sådan et større enhedsområde (der eventuelt kan være et amt eller mere end eet amt) kan byde mange fordele, deriblandt:

(a) En større, mere omfattende bogsamling.

(b) Hyppige og betydelige udvekslinger af bogdepoter på alle de mindre biblioteker.

(c) Tilstrækkeligt tilsyn, og så vidt muligt betjening ved faguddannet personale.

(d) Bedre muligheder for at opfylde enkeltlåneres ønsker.

(e) Bogbilskørsel, som foruden betjening af lokale biblioteker også kan omfatte betjening af distrikter, der betjenes bedre direkte fra bogbil end ved faste bogsamlinger.

F 4) Alligevel mener vi, at fordelene ved den større enhed nøje må måles med ulemperne ved at svække den lokale interesse, hvis man udelukkende af administrative og økonomiske hensyn sammenslår distrikter, der mangler geografisk og social enhed, eller som er for udstrakte til at danne en lokal enhed.

G 1) Vi mener endvidere, at de enkelte enheders folkebiblioteksvæsen bør modtage passende hjælp og støtte af staten.

G 2) Statsstøtte skal bl. a. opfylde følgende formål:

(a) Den skal opmuntre de lokale myndigheder til at skaffe de størst mulige lokale tilskud. Som følge heraf bør statstilskud almindeligvis stå i forhold til stedlige tilskud.

(b) Dog bør yderligere statstilskud, hvor det er nødvendigt, ydes til områder, der af geografiske, økonomiske eller andre årsager er ude af stand til af egne midler at skaffe et fyldestgørende biblioteksvæsen.

(c) Statsstøtten bør opmuntre til dannelse af passende større betjeningsområder – ved sammenslutning af små distrikter, udvikling af fællesforetagender, oprettelse af regional betjening. Til disse formål bør gives yderligere statsstøtte (muligvis kun i form af starttilskud) for derved at opmuntre til en bredere basis for service.

(d) Statsstøtten bør sikre en vis minimum-standard for biblioteksvæsen overalt (spørgsmålet om »tvungent« biblioteksvæsen vil blive omtalt senere). For at opnå denne standard bør statstilskud gøres afhængigt af, at visse nærmere betingelser er opfyldt, deriblandt minimumsudgift pr. indbygger, minimumsstørrelse for bogkontoen, en vis standard for bogvalg, ansættelse og tilstrækkelig aflønning af kvalificeret personale, passende adgangsmuligheder for publikum (åbningstider, udlånssteder osv.), deltagelse i boglån bibliotekerne imellem.

(e) Statsstøtten bør imidlertid ikke tilskynde de lokale myndigheder til at nøjes med at opfylde minimumskravene og ikke mere. Dette vil for en stor del kunne undgås, hvis statstilskuddet står i forhold til de lokale tilskud; men det må også forhindres ved en periodisk kritisk revision af minimumskravene, og i visse tilfælde bør yderligere statstilskud gives for at opmuntre nye foretagender og særlige fremstød.

G 3) Statsstøtte bør ydes på en kontinuerlig, fastlagt basis. Det minimumsbeløb (eller del af beløb), der tilfalder en lokal enhed, bør ikke kunne varieres skønsmæssigt, da det i så fald vil være umuligt for nogen myndighed at tilrettelægge en planmæssig udvikling af biblioteksvæsenet.

G 4) Statsstøtten administreres bedst af et statsligt bibliotekstilsyn, der har et almindeligt og særligt ansvar til fremme for hele landets biblioteksvæsen.

G 5) Dette statslige bibliotekstilsyn bør i sin ledelse og personale have embedsmænd, der er i besiddelse af så stor erfaring inden for folkebiblioteksarbejde og sådanne faglige kvalifikationer i bibliotekskundskab, at de nyder bibliotekarers og biblioteksmyndigheders agtelse.

G 6) For at sikre den næreste kontakt bør dette statslige bibliotekstilsyn

samarbejde med en rådgivende komité, repræsenterende bevilgende biblioteksmyndigheder, bibliotekarer og biblioteksorganisationer.

G 7) Dette statslige bibliotekstilsyn bør have følgende pligter:

(a) Formulering og periodisk revision af standardkrav og betingelser for at opnå statstilskud.

(b) Fordeling og administration af midlerne til statstilskud.

(c) Sådan inspektion og undersøgelse, som er nødvendig for at sikre, at statstilskuddene benyttes til deres rette formål, og at særlige betingelser overholdes.

(d) Indsamling og udbredelse af oplysninger og statistisk materiale vedrørende biblioteksvæsenets udvikling.

(e) Rådgivning og vejledning til bevilgende myndigheder og bibliotekarer.

(f) Almindeligt fremme af folkebibliotekernes formål.

G 8) Foruden disse ting bør tilsynsmyndigheden (medmindre andre virksomheder tilfredsstillende varetager det):

(a) drage omsorg for den faglige uddannelse, examination og godkendelse af bibliotekarer (f. ex. opretholde biblioteksskole eller -skoler) og for uddannelse af medarbejdere med biblioteksarbejde som bierhverv samt kontorpersonale.

(b) opretholde et oplysningskontor, der kan give oplysninger om bibliografiske spørgsmål, om særlige felter inden for biblioteksarbejde osv.

(c) foretage udgivelse af bibliografier, boglister, mønsterkataloger osv.

(d) opretholde eller støtte andre virksomheders opretholdelse af sådanne fælleskataloger, som er nødvendige for indbyrdes lån bibliotekerne imellem.

(e) lette bogvalg, bogkøb og fælleskatalogisering, lette fremskaffelse af blanketter, tryksager og andet biblioteksmateriel – samt indbinding af biblioteksbøger.

H 1) Vi har henvist til nødvendigheden af statstøtte for at fremme de lokale myndigheders bestræbelser for at skaffe biblioteksbetjening. Det er imidlertid også nødvendigt at autorisere disse myndigheder og dermed give dem lovmæssigt ansvar.

H 2) Derfor bør hvert land vedtage bibliotekslove, der bl.a . bør indeholde følgende bestemmelser:

(a) Lokale bevilgende myndigheder må være bemyndiget til at anvende offentlige midler til folkebiblioteksvæsen.

(b) De lokale tilskud bør ikke være begrænsede; lokale myndigheder må være berettiget til at anvende så store beløb, som de er villige til og i stand til.

(c) De formål inden for biblioteksvæsenet, som der gives tilskud til, skal præciseres på en sådan måde, at de ikke hæmmer udviklingen. Således bør der være lovhjemmel for at anvende offentlige midler ikke alene til bøger, lønninger og vedligeholdelse, men også til tidsskrifter, kort, tegninger, billeder, grammofonplader, film og andre former for tryksager og optegnelser, og til køb og leje af jord, til opførelse eller leje, indretning og forandring af lokaler, til oprettelse af vandrebogsamlings- og bogbilsbetjening – til udvidelse af særopgaver etc.

(d) De lokale myndigheder bør være bemyndiget til at indtræde i samarbejde med andre myndigheder vedrørende fællesudførelse af hele eller dele af biblioteksbetjeningen, og til at deltage i udgifterne ved fællesforetagender eller gensidig assistance.

(e) De enkelte lokale myndigheder skal udnævne en biblioteksbestyrelse, der er direkte ansvarlig over for det lokale råd. Bibliotekaren skal have ret til at overvære

alle biblioteksbestyrelsens møder (undtagen i tilfælde, hvor hans egen stilling eller egne arbejdsbetingelser er til drøftelse).

(f) De lokale myndigheder skal have ret til at ansætte personale, hvis arbejdsbetingelser og regulativer – med nødvendige ændringer – skal være i overensstemmelse med stedets øvrige tjenestemænds.

(g) Benyttelsen af de fordele, biblioteksbetjening giver, skal være gratis for alle beboerne.

(h) Selvom hvert lokalt område først og fremmest skal yde biblioteksbetjening for sine egne beboere samt for dem, der arbejder eller driver studier på stedet, skal andre uden for området være i stand til at benytte biblioteket, hvis de ønsker det, f. ex. hvis de bor i et biblioteksløst område, eller hvis det af andre grunde er bekvemmest for dem. De skal have lov til at benytte det gratis eller i overensstemmelse med aftaler myndighederne imellem – eller de skal betale en afgift, der dog ikke må overstige gennemsnitsudgiften pr. indbygger inden for biblioteksområdet. Når der er etableret almindelig biblioteksbetjening i et land, bør den imidlertid være gratis tilgængelig for alle, uanset bopæl – og uden større formaliteter. Under alle omstændigheder bør biblioteksbetjening omfatte søfolk og andre, som på grund af deres beskæftigelse er ude af stand til at benytte deres hjemsteds bibliotek.

H 3) Så snart det er praktisk gennemførligt, bør det ved lov være alle lokale myndigheder pålagt at sørge for passende biblioteksbetjening.

J 1) Alle folkebiblioteker bør på »åbne hylder« give lånerne adgang til bogsamlinger af passende størrelse, indeholdende håndbøger og udlånsbøger. Uden »åbne hylder« er det umuligt for lånerne at udvælge de bøger, som vil være af størst værdi for dem. Et »lukket« udlånsbibliotek kan kun udøve ringe opdragende indflydelse, og erfaringen viser, at biblioteker med åbne hylder mest økonomisk kan klare en stærk biblioteksbenyttelse.

K 1) Bibliotekspersonalet bør rekrutteres blandt mennesker med en god alsidig uddannelse, og et tilstrækkeligt stort antal af dem, der udfører arbejdet i biblioteket, bør være faguddannede, have gennemgået bibliotekskurser, have bestået biblioteksexaminer og have tilstrækkelig erfaring inden for folkebiblioteksvirksomhed.

K 2) Der bør opretholdes biblioteksskoler med hel- eller deltidskurser, og de bør være tilstrækkelige i antal til at sikre forsyningen med faguddannet personale.

K 3) Bibliotekspersonalet bør aflønnes passende, fortrinsvis efter ensartet lønningsprincip landet over, således at kontorpersonalet ikke har ugunstigere lønnings- og arbejdsforhold end andet kontorpersonale, ansat af lokale myndigheder, og således at faguddannet personale ikke får ugunstigere lønforhold, arbejdsbetingelser og muligheder, end personale med tilsvarende almindelige og faglige kvalifikationer vil få i tilsvarende erhverv.

K 4) Da bibliotekssystemer af forskellig størrelse og type vil kræve forskelligt med hensyn til ansvar, specialisering og erfaring, bør ydermere forskellig normering af stillinger bringes til anvendelse, og der bør være passende muligheder for forfremmelse og personligt avancement.

K 5) Hver enkelt myndighed må drage omsorg for, at det er tilstrækkeligt stort bibliotekspersonale til, at de nødvendige pligter fuldtud og tilfredsstillende kan udføres.

K 6) Hvis ovenstående betingelser ikke opfyldes, vil betjeningen af publikum lide alvorligt. Det vil ikke være muligt at tiltrække og fastholde personale, der er i stand til at give lånerne den rette betjening eller til at udvikle og lede et biblioteksvæsen på bedste måde. Endvidere vil bibliotekets anseelse af publikum bedømmes på grundlag af personalets anseelse. Heraf følger, at når personalet er dårligt estimeret, vil biblioteksvæsenet også være det.

L 1) En velopbygget biblioteksorganisation er af vigtighed. Ved at den forener de mennesker, som er interesseret i biblioteksudvikling, kan den koordinere medlemmernes erfaring, idealer og bibliotekspolitik, og give udtryk for dem med en autoritet og indflydelse, der ikke vil være mulig på anden måde. Den kan påtage sig arbejder af fælles betydning, varetage både bibliotekarers og publikums interesser; den kan for befolkningen i almindelighed fremsætte biblioteksbevægelsens idealer og formål, opretholde frugtbart samarbejdsforhold til beslægtede organisationer, og gennem IFLA fremme kontakten med andre landes biblioteksorganisationer.

M 1) Endelig er måske den vigtigste faktor til bestemmelsen af et biblioteksvæsens udvikling den måde, hvorpå et folkebiblioteks funktioner opfattes af bibliotekarer, myndigheder og offentligheden.

M 2) Hvis den almindeligt anerkendte opfattelse af biblioteksbetjening er den, at den er et selvfølgeligt element i ethvert fremskridtsvenligt kultursamfund – som en af de fundamentale menneskerettigheder – vil den blive støttet af alle rettænkende borgere. Hvis dette ikke er tilfældet, vil al udvikling være hæmmet af den ene fornødenhed at skulle bevise, forklare og overbevise om dens nødvendighed over for dem, hvis støtte kræves.

M 3) Der er ingen tvivl om, at udviklingen af et biblioteksvæsen har været i høj grad afhængig af et lands sociale udsyn og oplysningsstandpunkt. Det er lige så givet, at begge disse ting kan fremmes ved et bedre biblioteksvæsen. Derfor vil alle de, der søger at forbedre de oplysningsmæssige, sociale og kulturelle forhold, sikrest fremme deres egne formål ved at støtte biblioteksvæsenets vækst.

M 4) Det er af særlig vigtighed, at skolebørn bringes i nær kontakt med bøger og biblioteker og lærer deres rette brug, at der opretholdes fyldestgørende biblioteker i skoler og andre undervisningsanstalter (deriblandt tekniske skoler), at der tages hensyn til ungdommens læsning, og at behovet for materiale til støtte for voksenundervisning dækkes. Det skal særlig fremhæves, at hvis den vitale opgave at overvinde analfabetismen skal løses, er fri adgang til de nødvendige materialer gennem biblioteksbenyttelse nødvendig fra begyndelsen – og at hvis bestræbelserne for at lære folk at læse skal bære frugt, må der gives dem, der kan læse, enhver mulighed og opmuntring til at gøre det livet igennem.

M 5) Folkebibliotekernes udvikling og art skabes også af økonomiske og geografiske omstændigheder. Men, hvor disse omstændigheder er ugunstige, bør de ikke betragtes som undskyldninger for fejlslagne forsøg, men som årsager til, at biblioteker er nødvendige.

(Oversat af Preben Kirkegaard, Vejle).

MEDDELELSER FRA STATENS BIBLIOTEKSTILSYN

STATSTILSKUD TIL BIBLIOTEKER

I finansåret 1954–55 vil der blive udbetalt statstilskud til folkebiblioteker og biblioteker for børn i folkeskolen.

Af hensyn til en af finansministeriet begæret tidligere indsendelse af budgetforslaget til staten vil det fra indeværende år være nødvendigt at rykke den hidtidige afleveringsfrist frem, således at ansøgningerne (for børnebibliotekernes vedkommende indsendt af kommunalbestyrelsen) må være Statens Bibliotekstilsyn, Odensegade 14, Kbh. Ø. i hænde senest 1. maj.

Ansøgningerne skal skrives på særlige skemaer. Da disse er forskellige for de forskellige arter af biblioteker, må ved rekvireringen bibliotekets art klart opgives. Anmodning om skema kan indsendes på åbent brevkort til ovennævnte adresse.

Dog vil alle biblioteker (også børnebiblioteker), der har modtaget statstilskud ved den sidste fordeling, få ansøgningsskema tilsendt uden anmodning. Kun hvis skemaet som følge af mulig adressefejl eller lignende ikke er nået frem inden 15. april, bedes anmodning om skema fremsendt.

Ved ansøgningsskemaernes tilbagesendelse bedes man *være opmærksom på forsendelsens vægt og deraf følgende frankering.*

Obs. For at fritage bibliotekarerne ved de mindre biblioteker for at udfylde de sædvanlige lister over de foretagne bogkøb fremsendes en trykt liste over de i »Bøger 1952« og »Bøger 1953« optagne bøger. Det bedes bemærket, at listen også omfatter børnebøger for de pågældende år. Man behøver da blot i denne liste at afkrydse de bøger, biblioteket har købt. Kun de bøger, der ikke findes i denne liste, anføres med fuld titel på de vedlagte, blanke blade.

UDENLANDSK BIBLIOTEKSLITTERATUR

Til bibliotekstilsynets håndbogsamling er anskaffet nedenstående værker:

Association of College and Reference Libraries: Monographs. No. 4–9. Chicago, 1952–53. Hft. 1–4.

La Bibliothèque de la ville de Colmar. Installation dans l'ancien couvent des dominicains. Colmar, 1952. 64 s. ill.

La Bibliothèque nationale. Paris, 1951. 30 s. ill.

Bücher für die Freizeit für jugendliche von 14 bis 18 Jahren. Reutlingen, 1953. 98 s.

Bättig, Joh.: Der Schlagwort-Katalog der Kantonsbibliothek Luzern mit Regeln. Luzern, 1939. 20 s.

Böcker för tonåringar. Skönlitteratur i urval. Lund, 1953. 23 s. (Sveriges allmänna biblioteksförenings småskrifter, 42).

Clapp, Verner W. and Scott Adams: Current trends in libraries of the United States Government. Urbana, 1953. 170 s. (Library Trends, vol. 2, no. 1).

Dokumentation in Österreich. Verzeichnis der Dokumentationsstellen und der periodisch erscheinenden Bibliographien. Wien, 1953. 63 s.

Gardner, Frank M.: La bibliothèque publique de Delhi. Paris, 1953. 30 s.

Goldhor, Herbert: Current trends in public libraries. Urbana, 1953. 126 s. (Library Trends, vol. 1, no. 4).
Henkle, Herman H.: Current trends in special libraries. Urbana, 1952. 89 s. (Library Trends, vol. 1, no. 2).
Hewitt, Arthur R.: A summary of public library law in England and Wales, Scotland and Northern Ireland. 3. ed. London, 1953. 87 s.
Instructions sommaires pour l'organisation et le fonctionnement des bibliothèques publiques. Paris, 1952. Bd. 1: Établissement des catalogues.

BIBLIOTEKSVÆSENET I ØSTTYSKLAND

Af biblioteksinspektør E. Allerslev Jensen.

Om det østtyske biblioteksvæsens udvikling siden 1945 har der hidtil ikke foreligget megen litteratur. Det førende tyske bibliotekstidsskrift gennem mange år »Zentralblatt für Bibliothekswesen« udkommer nu i Østtyskland d. v. s. Den tyske demokratiske republik. Det må stadig betegnes som et af de mest fremragende bibliotekstidsskrifter, der findes, og det beskæftiger sig fortsat væsentlig med de videnskabelige bibliotekers forhold. Man finder imidlertid ikke heri mange artikler, der kan belyse udviklingen i Tyskland efter krigen. Det gør man derimod i det særlig for folkebibliotekerne beregnede »Der Bibliothekar«, af hvilket årgangene 1952 og 1953 nu er blevet anskaffet til bibliotekstilsynets bibliotek. I det følgende skal der omtales nogle af de problemer, der har præget udviklingen i de østtyske folkebiblioteker efter krigen, således som de fremtræder ved gennemgangen af en enkelt årgang (1953).

Biblioteksvæsenet sorterer under kulturministeriet, således at alle biblioteksspørgsmål er henlagt til en særlig institution »Zentralinstitut für Bibliothekswesen«, der nærmest svarer til vort Statens bibliotekstilsyn. Dette Zentralinstitut udgiver »Der Bibliothekar« og har også ansvaret for de med tidsskriftet følgende boganmeldelser, der fremkommer i et særhefte »Die Buchbesprechung« indeholdende meget udførlige anmeldelser væsentlig af skønlitteratur. I en programartikel af G. Rückl, der er leder af Zentralinstitut (hft. 2, s. 90–96), omtales tidsskriftets opgaver i den kommende tid, og det nævnes her, at man som noget meget væsentligt vil orientere læserne om forholdene i andre lande, dog kun Sovjetunionen og folkedemokratierne. Denne snæversynede indstilling er så meget mere forbavsende som Sovjetunionen – hvis biblioteksvæsen overalt i tidsskriftet omtales som forbilledligt i enhver henseende – netop altid har taget ved lære af erfaringerne i andre lande og i teknisk henseende har opbygget sit folkebiblioteksvæsen efter amerikansk mønster. Iøvrigt er de nye polske folkebiblioteker også blevet opbygget med kraftig benyttelse af de engelsk-amerikanske biblioteksmetoder, hvilket må forekomme særdeles fornuftigt. Et folkedemokratisk land må vel antages at kunne tage ved lære af tekniske fremskridt i et kapitalistisk land og omvendt, uden at dette indebærer nogensomhelst opgivelse af det pågældende lands politiske

principper. Men hvad biblioteksvæsen angår, synes den tyske demokratiske republik ikke at kunne tage ved lære af nogetsomhelst land – heller ikke Sovjetunionen. Læsning af »Der Bibliothekar« giver indtryk af, at republikken i biblioteksmæssig henseende er et yderst tilbagestående land, hvor folkebibliotekerne fører en i økonomisk og organisatorisk henseende kummerlig tilværelse. De mange artikler om Sovjetunionens biblioteksvæsen må blive læst af tyske bibliotekarer med blandede følelser. Det russiske folkebiblioteksvæsen er utvivlsomt særdeles velorganiseret, men hvad hjælper det at henvise til dette store forbillede i hvert eneste nummer af tidsskriftet, når det åbenbart ingensomhelst indflydelse har på udviklingen. Det skinner tydeligt gennem mange artikler og mødereferater, at de østtyske bibliotekarer taler for døve øren, når de forlanger forbedringer indført.

En ting, der vil interessere alle danske bibliotekarer, er spørgsmålet, om man fastholder de gamle tyske biblioteksmetoder med lukkede hylder og læserhefter. Herom lades man ikke i tvivl. I den henseende har de østtyske bibliotekarer intet lært og intet glemt. De lukkede hylder er stadig det almindelige, og de afskyelige læserhefter, hvor man bogfører folks læsning og deres reaktioner på det læste, er ikke blot blevet bibeholdt, men gjort til genstand for en mere intensiv benyttelse end hidtil. Heller ikke lånerkontingentet er blevet afskaffet, men denne udemokratiske foranstaltning er åbenbart faldet flere bibliotekarer for brystet, hvilket fremgår af en artikel i hft. 5, hvor en ministeriel embedsmand forklarer, at manglende oplysninger om lånerkontingentet i ministeriets sidste forordning om biblioteksbenyttelse ikke må forstås således, at biblioteksbenyttelsen fremtidig skal være gratis. Tværtimod skal der betales såvel et indskrivningsgebyr som en årlig afgift. Han forklarer derpå med mange ord og med henvisning til Stalins sidste arbejde, at et af socialismens mål naturligvis er gratis biblioteksbenyttelse. Den megen udenomssnak kan dog ikke tilsløre den kendsgerning, at man åbenbart ikke fra regeringens side ønsker at foregribe socialismens indførelse på dette område. Man kunne hertil gøre vore tyske kolleger opmærksom på, at den socialistiske samfundsordning, dens værdi iøvrigt ufortalt, ikke synes at være en nødvendig forudsætning for gratis tilgængelige biblioteker, al den stund dette demokratiske gode som bekendt har været tilgængelig for befolkningen i kapitalistiske lande som USA, England og de skandinaviske lande i mange år.

Bibliotekarernes arbejds- og lønmæssige vilkår er åbenbart meget ringe. Arbejdstiden er såvidt det kan ses 8 timer om dagen. Forskellige artikler og referater giver udtryk for stor misfornøjelse med lønningerne. Karakteristisk er et indlæg af B. Reblin (hft. 8, s. 598–99) med titlen »Hier stimmt doch etwas nicht!«, hvori der kraftigt appelleres til myndighederne om at ændre det helt urimelige forhold, at bibliotekarer med mange års anciennitet lønnes med 388 DM om måneden. Alderstillæg er åbenbart et ukendt begreb. I et svar giver redaktionen ham medhold og beklager, at så mange bibliotekarer forlader biblioteksarbejdet på grund af de elendige lønninger, der bydes.

Nogen bibliotekslov findes ikke. I en artikel af M. Schreyer (hft. 11,

s. 779–81) kræves en sådan gennemført, efter at man nu i årevis har diskuteret spørgsmålet. Forfatteren meddeler iøvrigt, at der i september 1953 fandt et møde sted i ministeriet, hvor repræsentanter for de forskellige interesserede instanser skulle drøfte udformningen af et lovforslag. Med beklagelse konstaterer forfatteren, at repræsentanterne for det socialistiske enhedspartis centralkomité og for finansministeriet »desværre ikke indfandt sig«. Der kom da heller ikke nogetsomhelst ud af mødet, og de bemærkninger, redaktionen knytter til Schreyers indlæg, er temmelig intetsigende og røber ikke større forhåbninger om en løsning af dette spørgsmål.

Om bogvalget får man oplysninger i en ministeriel bekendtgørelse af 29.11.1952 udsendt sammen med hft. 1, hvori det bl. a. hedder »Ethvert biblioteks bogbestand må renses. Gennemgangen af bogbestanden må foretages meget omhyggeligt efter virkelig videnskabelige, litteraturkritiske synspunkter. Alle bøger med uvidenskabelig, f. eks. pacifistisk, militaristisk, kosmopolitisk, objektivistisk eller opportunistisk indhold må ubetinget fjernes fra bogbestanden«. Man gør den enkelte biblioteksleder ansvarlig for gennemførelsen heraf, men meddeler ikke nogen liste over de bøger, der bør udskilles. I stedet anbefaler man at oprette særlige udvalg, der kan bistå bibliotekaren ved disse forbedringer af biblioteket. Udvalgene bør bestå af repræsentanter for partiorganisationer, fagforeninger, ungdomsforeninger etc. Denne forordning har åbenbart affødt adskillig forvirring. Gennem flere artikler går ønsket om at få lister over, hvilken litteratur der bør fjernes. Man forstår dette ønske. Det må ikke være nemt for en gennemsnitsbibliotekar at afgøre, om en roman er kosmopolitisk eller objektivistisk, men de ansvarlige politiske myndigheder er åbenbart ikke at formå til at udsende sådanne lister. Man har dog sammen med bekendtgørelsen udsendt en lille fortegnelse over »eksempler på udskillelse af uvidenskabelig litteratur«. Den omfatter kun 10 bøger, bl. a. Remarque: Im Westen nichts neues, Bertha von Suttner: Die Waffen nieder, Dos Passos: Drei Soldaten, Aldington: Heldentod. Disse bøger er pacifistiske og derfor uvidenskabelige. Omtalen af Dos Passos' bog slutter med flg. bemærkninger: »Trods den vellykkede kritik af den amerikanske militarisme kan denne bog, hvis grundtanke er menneskets personlige frihed, ikke hjælpe os idag. Dens pacifistiske og pessimistiske holdning kan kun virke deprimerende og svække opbygnings- og forsvarsviljen«. Disse bemærkninger kan måske være rigtige nok i den nuværende situation, men det er beskæmmende at erfare, at bogen af disse grunde skal fjernes fra bibliotekerne. Det er en ringe trøst, at der i et af hefterne af »Die Buchbesprechung« findes en kraftig anbefaling af »Onkel Toms hytte«, der hæves til skyerne som et fremragende værk indenfor den kritiske realisme. Dette pladdersentimentale og litterært helt ligegyldige værk er altså i modsætning til Dos Passos' bog ikke noget uvidenskabeligt værk. Så ved man det.

Anvendelsen af ordene videnskabelig og uvidenskabelig er, som man vil se af ovenstående, noget usædvanlig. Det må imidlertid siges, at så godt som alle forfattere, der skriver i »Der Bibliothekar«, slår om sig med udtrykkene videnskabelig og uvidenskabelig efter den noget forenklede opfattelse, at alt, hvad man ikke kan acceptere, er uvidenskabeligt. I det hele

taget er læsningen af »Der Bibliothekar« en lidelse på grund af det rædselsfuldt opstyltede sprog, der anvendes. Man har indtryk af, at forfatterne bestræber sig for at gøre enhver artikel til et slags politisk manifest med anvendelse af hele den marxistiske terminologi og ustandselige henvisninger til, hvad Stalin og Lenin har sagt. Som regel virker disse citater påklistrede og ganske uden relation til det foreliggende emne. Sproget og argumentationsformen er ofte så tarvelig, at man vægrer sig ved at tro, at forfatterne har været ved deres fulde fem. Et enkelt eksempel skal anføres:

I en artikel om bibliografiens betydning i Sovjetunionen skriver G. Steiner (hft. 1, s. 40–44) om den borgerlige bibliografi, at det er karakteristisk for den, at den tilsigter fuldstændighed. Enhver, der har det mindste kendskab til bibliografi, ved, hvor tåbelig denne påstand er. Videre hævder forfatteren, at der bag den borgerlige bibliografis tilsyneladende upartiskhed skjuler sig et ønske om at udbrede en reaktionær ideologi og forhindre benytterne i at nå til en rigtig videnskabelig erkendelse. Derefter hedder det: »På denne måde tjener bibliografien i de kapitalistiske lande direkte til at opretholde udbytning og imperialistisk undertrykkelse og til at forberede en krig mod Sovjetunionen og mod fredens, demokratiets og socialismens lande«. (Undertegnede, der har en ikke ubetydelig bibliografisk virksomhed bag sig, må for sit personlige vedkommende bestemt afvise nogensinde at have næret sådanne hensigter).

Af virkelig værdi i dette tidsskrift kan kun henvises til de artikler om biblioteksvæsenet i forskellige egne af Sovjetunionen, der er skrevet af russiske biblioteksfolk. Disse artikler er i modsætning til de tyske artikler velgørende nøgterne og saglige og vidner om forfatternes kyndighed i deres fag. Af betydelig interesse er også artiklerne om biblioteksvæsenet i de folkedemokratiske lande, hvorom kun få oplysninger findes i andre bibliotekstidsskrifter.

Som det vil fremgå af ovenstående, er læsningen af »Der Bibliothekar« ikke særlig opløftende, men man må naturligvis ikke glemme, at den tyske demokratiske republik er en nation i opbygning, og at en social omvæltning altid medfører forvirring og desorganisation i overgangsperioden. Meget kan ændre sig i fremtiden. Man må håbe det.

(An English summary will follow in the next issue).

DEN PSYKOLOGISKE LITTERATUR I VORE BIBLIOTEKER

I forbindelse med bibliotekar J. Laurup-Fogts artikel om Psykologisk laboratorium i sidste nummer af Bogens Verden, blev det meddelt, at der senere ville fremkomme en detailleret redegørelse om de retningslinier, der i det hele taget er lagt for anskaffelsen af psykologisk litteratur i vore biblioteker. Rigsbibliotekaren har i overensstemmelse hermed meddelt følgende:

I Bibliotekskommissionens betænkning af 1926, grundlaget for fordelingen af fagene mellem de videnskabelige og faglige biblioteker, nævnes intet hovedbibliotek for faget psykologi. Det skyldes, at man endnu

var man der ret tilbageholdende med hensyn til indkøb af den eksperimentalpsykologiske litteratur, som jo også havde et mere naturvidenskabeligt end humanistisk præg. Til gengæld holdt Universitetets psykologiske laboratorium sig godt à jour med hensyn til denne litteratur, og da den fik stigende betydning på den mere spekulative eller litterært orienterede psykologis bekostning, traf i slutningen af 1920erne laboratoriets og Det kgl. Bibl.s daværende ledere den aftale, at laboratoriets bibliotek, hvis annuum i den anledning forøgedes, for fremtiden skulle fungere som hovedbibliotek for faget og bl. a. tilfredsstille folkebibliotekernes behov for lån af psykologisk litteratur, som de ikke selv kunne anskaffe eller få fra Statsbiblioteket.

Denne ordning var vel rimelig på det tidspunkt, hvor kredsen af biblioteksbenyttere med interesse for videnskabelig psykologi var meget fåtallig. Det var den gang muligt for een og samme bogsamling at opfylde et laboratoriebiblioteks egentlige opgave: at tjene den forskning, der drives på stedet, og at tilfredsstille det samlede biblioteksvæsens behov for udlån af fagets udenlandske, videnskabelige litteratur. Men efterhånden som psykologien vandt frem og tiltrak sig større almen interesse, kom det principielt uheldige i at have et laboratoriebibliotek som hovedbibliotek tydeligt frem. Antallet af fagstuderende er i dag over 100, og endnu flere har taget eksamen i faget. Dets litteratur har interesse for forskere inden for de fleste humanistiske og samfundsvidenskabelige fag og for fagfolk på mange af det praktiske livs områder. Det er derfor ikke så sært, at det kan knibe med at tilfredsstille efterspørgslen, selv om de til rådighed stående pengemidler er blevet stærkt forøget.

Rigsbibliotekar Svend Dahl tog derfor initiativet til en drøftelse af fagets stilling i det videnskabelige biblioteksvæsen. Man kom til det resultat, at man ikke ville ændre laboratoriebibliotekets stilling som hovedbibliotek. For det første ville intet andet bibliotek selv med store omkostninger kunne få en tilfredsstillende samling tidsskrifter. For det andet er en del af den psykologiske litteratur så »teknisk« og speciel, at den kun har interesse for fagets egne folk og ikke behøves i mere end eet eksemplar i København. For det tredie råder biblioteket i modsætning til mange laboratoriebiblioteker over bibliotekarisk uddannet arbejdskraft. Endelig erklærede laboratoriets ledelse, at man var indforstået med, at der også vedrørende værker, der på det givne tidspunkt er i brug ved forskningsarbejde eller undervisning på laboratoriet, tages hensyn til ønsker udefra om benyttelse, f. eks. således at der gives lejlighed til fotostatering af tidsskriftartikler.

Samtidig blev man imidlertid enige om ønskeligheden af at aflaste laboratoriebiblioteket. Det havde her betydning, at flere andre biblioteker dels fra ældre tid havde en del psykologisk litteratur, dels også i de senere år havde været tvunget til af hensyn til sine lånere at anskaffe både bøger og tidsskrifter inden for faget. Det gælder for det første Det kgl. Bibl., der for den lidt ældre litteraturs vedkommende er udmærket udrustet, og Universitetsbibliotekets 2. afd., der i forbindelse med det under det hørende psykiatriske laboratoriebibliotek bestrider psykiatrien og derfor anskaffer en del i de til den stødende grene af psykologien. Og det gælder

dengang i biblioteksskredse som mange andre steder regnede det for en filosofisk disciplin og derfor gik ud fra, at det hørte hjemme på Det kongelige Bibliotek, som gjordes til hovedbibliotek for filosofien. Imidlertid det pædagogiske hovedbibliotek, Statens pædagogiske studiesamling, som ikke alene anskaffer megen skolepsykologisk og børnepsykologisk litteratur, men også har en fyldig samling almenpsykologi, navnlig af den mere almenforståelige art. Det gælder endvidere Handelshøjskolens bibliotek (reklame- og salgspsykologi) og Danmarks tekniske bibliotek (industripsykologi). Hvad man derfor har aftalt er, at disse anskaffelser bringes ind i fastere rammer, således at principielt den ikke særligt specielle eller tekniske litteratur inden for faget foruden evt. til laboratoriebiblioteket anskaffes til mindst (og som regel højest) eet andet offentligt bibliotek i København. Ordningen omfatter altså ikke Århus, hvor Statsbiblioteket er det naturlige centrum. Man har drøftet, hvordan ansvaret for de forskellige grene af psykologien kan fordeles mellem de nævnte biblioteker under hensyn til disses øvrige opgaver og eksisterende bogbestand. Det foreløbige resultat af disse drøftelser fremgår af følgende skema, der bygger på systematikken i Harvard List of Books in Psychology.

Det kongelige Bibliotek:

- Psykologi i almindelighed.
- Psykologiens historie.
- Forestilling og fantasi.
- Tænkning og intelligens (÷ intelligensprøver).
- Hukommelse og læreproces.
- Psykologisk æstetik.
- Følelseslivet.
- Motivationspsykologi.
- Personlighed og karakter.
- Socialpsykologi.
- Parapsykologi.

Universitetsbibliotekets 2. afdeling:

- Fysiologisk psykologi.
- Sansning og perception.
- Simple reaktioner (reflekser etc.).
- Konstitutionspsykologi.
- Arvelighed af sjælelige egenskaber.
- Alderdommens og den modne alders psykologi.
- Klinisk psykologi, psykoterapi og psykopatologi.
- Dyrepsykologi.
- Biologisk, herunder psykologisk statistik.

Statens pædagogiske studiesamling:

- Børne- og ungdomspsykologi.
- Pædagogisk psykologi, herunder også testning i skolerne.
- Rådgivningsarbejde med børn og unge, herunder erhvervsvejledning.

Danmarks tekniske bibliotek:
Industripsykologi.

Handelshøjskolens bibliotek:
Salgs- og reklamepsykologi samt personalepsykologi.

Værker, der vedrører apparatur og fremgangsmåder, der kun benyttes af fagfolk, anskaffes kun til Universitetets psykologiske laboratoriums bibliotek, med mindre de har interesse for psykiatere og derfor også anskaffes til Universitetsbiblioteket eller Rigshospitalets psykiatriske laboratorium. Litteratur om psykologien som profession anskaffes kun til laboratoriebiblioteket.

BIBLIOTEKSLITTERATUR

Egoff, Sheila A. Children's periodicals of the nineteenth century. A Survey and Bibliography. London, Library Association, 1951. 55 s. 5 sh. (Library Association pamphlet, 8).

En kronologisk ordnet bibliografi med alfabetisk register over engelske børnetidsskrifter fra 1752–1900. Fortegnelsen er ikke fuldstændig, men må dog formodes at bringe langt den største del af periodens tidsskrifter.

I det 19. århundrede er børnelitteraturhistorien i meget høj grad børnetidsskrifternes historie på grund af de få bøger, der udkom, og bibliografiens korte men yderst velskrevne indledning giver da også mere end netop børnebladenes historie. Det er en lettilgængelig oversigt over de moralske, pædagogiske og litterære strømninger i børnelitteraturen belyst gennem tidsskrifterne fra søndagsskolebladene i århundredets begyndelse over belærende, kedsommelige tidsskrifter i 40erne, litterært værdifulde i 60erne til bloddryppende, romantiske op imod århundredskiftet. Man nikker genkendende til adskillige endnu uløste problemer, f. eks. diskussionen for og imod eventyr og voldsomme fortællinger og illustrationer, og til de store forlags og bladkoncerners kamp om markedet.

Aase Bredsdorff.

Svensk tidskrifts index. Årg. 2. 1953. Del 1. Lund. Bibliotekstjänst. 199 s.

Den nye svenske tidsskriftindex – omtalt B. V. 1953, s. 104 – har udsendt sin 2. årg., dog kun 1. del. Denne registrerer 182 tidsskrifter, mens 2. del vil blive væsentlig fyldigere, omfattende hovedparten af årspublikationerne. Indexen vil for fremtiden udkomme således med 2 dele årligt. – Til forskel fra 1. årg. omfatter 2. årg. også skønlitterære bidrag og enkelte større anmeldelser. – Der er personregister og et mindre emneregister.

DEN INTERNATIONALE BIBLIOTEKSFORENING (IFLA)

forbereder som nævnt i B. V. 1953, s. 445 en stor kongres i 1955. Den skal afholdes i Bruxelles i september og vil forme sig som en fælleskongres for IFLA, for FID (dokumentalisterne) og for den internationale forening af musikbiblioteker. Der vil blive afholdt dels møder for alle grupper om problemer af fælles interesse (under devisen: Bibliotekers og dokumentationscentrers opgaver og ansvar i det moderne liv), dels særmøder for hver af de tre organisationer om deres specielle problemer. Kongressen vil vare en uge.

For at undgå oplæsning af foredrag og give rigelig tid til diskussion har man opfordret en lang række fagfolk til allerede nu at udarbejde en kort, præcis oversigt over et opgivet emne. Denne »præliminærrapport« udsendes i trykt form nu i sommer til alle de nationale foreninger, der da skal lade udarbejde deres bemærkninger til rapporten. Disse bemærkninger (modbemærkninger) indsendes til kongressens sekretariat inden udgangen af 1954 for at samles i et særligt bind, der udsendes til kongresdeltagerne i god tid, således at de kan være orienterede om forhandlingsemnerne, før kongressen begynder. På kongressen indledes emnet så af »rapportøren«, der giver et kort rids af de fremsendte bemærkninger, og efter kongressen udarbejder han så et referat af diskussionerne, der offentliggøres som kongressens Acta.

Som nordiske rapportører og forhandlingsledere på biblioteksområdet er indbudt biblioteksdirektørerne Robert L. Hansen og Arne Kildal (Oslo), overbibliotekar T. Kleberg, Uppsala, bibliotekar Knud Larsen, Handelshøjskolen, Kbh. og rigsbibliotekar Uno Willers, Sthlm.

NY STADSBIBLIOTEKAR PÅ FREDERIKSBERG

I sit møde mandag d. 15. marts vedtog kommunalbestyrelsen på Frederiksberg at ansætte hidtilværende afdelingsbibliotekar ved Frederiksberg kommunebiblioteker, Johs. Lehm Laursen, der i den senere tid har fungeret som stadsbibliotekar under dr. G. Krogh-Jensens sygdom, som leder af det frederiksbergske biblioteksvæsen.

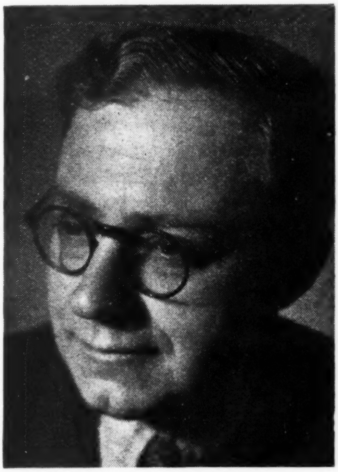
Johs. Lehm Laursen

Der skal ikke her genoptrykkes, hvad enhver kan læse i »Den danske Bibliotekarstand«. Det fremgår deraf tydeligt, at den nye stadsbibliotekar, der nu er 48 år, har en lang og alsidig biblioteksvirksomhed bag sig. Hans særlige interesse og indsats har været læsesalsarbejdet, som han på hovedbiblioteket på Frederiksberg har udviklet til en stadig større benytterkreds' store tilfredshed, ligesom han har skrevet det pågældende afsnit i »Lærebog i Biblioteksteknik« og underviser i dette arbejdsområde på biblioteksskolen. Desuden har han fundet tid til at fungere som redaktionssekretær og medarbejder ved en række store værker som »Alverdens Viden«, »Danmark vort Land«, »Danmarks store Digtere« o. s. v.

Der er ingen tvivl om, at hr. Lehm Laursen på værdig måde vil tage arven op efter dr. Krogh-Jensen og lede det store frederiksbergske biblioteksvæsen på samme forbilledlige måde, som denne hans forgænger gjorde det.

FRA BIBLIOTEKSARBEJDET

FRA AMTSKREDSENE

I *Aalborgkredsen* gennemgik dr. phil. Jens Kruuse d. 13. marts årets nye bøger.

Hobrokredsen holdt møde d. 19. februar, hvor forfatteren Martin A. Hansen talte om »Historien og nutidsfolk«.

I *Holbækkredsen* benyttede man Fastelavnsmandag (1. marts) til et lille kursus, hvortil også var indbudt kommunalbestyrelsesmedlemmer samt byens arkitekter. Bibliotekskonsulent Mogens Iversen gennemgik om formiddagen bibliotekslokalers indretning med særlig henblik på skolebyggeriet og om eftermiddagen den økonomiske vejledning. Der var glædeligt stort fremmøde af kommunalfolk, der også deltog i den efterfølgende spørgetime.

NYE BEVILLINGER OG TILSKUD

Maribo amt har forhøjet tilskuddene til de to centralbiblioteker med 1000 kr., således at Nakskov og Nykøbing F. nu hver får 5500 kr.

Svendborg amt har forhøjet tilskuddet til amtsbiblioteket fra 15.000 kr. til 17.000 kr.

NYE KATALOGER OG BIBLIOTEKSSKRIFTER

KKBs årskatalog 1953. Københavns kommunebiblioteker har udsendt sin årskatalog »Nye bøger« for 1953. Den er på 108 s. incl. forfatterregister, og især skønlitteraturen er som sædvanlig fyldigt annoteret.

Bøger om København. Københavns Kommunebiblioteker har i anledning af 700 årsdagen for Københavns første stadsret udsendt en lille katalog med et udvalg af bøger om København. Inddelingen af stoffet er overskuelig, og mere specielt interesserede henvises til Rådhusbibliotekets samlinger af litteratur om staden København. Til næste år ventes iøvrigt den store Københavnsbibliografi, der har været under udarbejdelse i en årrække.

Børnebogskatalogen i ny udgave. »Fortegnelse over børne- og ungdomsbøger« er af Det bibliografiske Kontor udsendt i 7. udgave. Den er udarbejdet af børnebibliotekarerne Aase Bredsdorff og Annelise Børresen, skolebibliotekaren Chr. Winther og som redaktør kontorchef Bodil Normann. Retningslinierne er de samme som for 6. udgave, og Marie Hjuler har illustreret katalogen.

Udkommet er *Læs med plan* nr. 72: Aage Dons, udarbejdet af bibliotekar John Larsen, Vejle.

SOLDATERNE FÅR BØGER MED I FELTEN

Soldaterne fra Høveltelejren har i år forsøgsvis fået forsyninger af bøger under deres deltagelse i militærøvelsen »Thy land« i marts måned. Det var velfærdstjenesten, der stod for organiseringen deraf, og af hensyn til oppakningens vægt og størrelse valgte man bøger i lommeformat, ialt 40 forskellige bøger, spændende fra »Robinson Crusoe« og »Den sidste Mohikaner« over Maurois' »Oberst Brambles messe« til Johs. V. Jensens »Madame d'Ora« og Branners »Legetøj«. Hver soldat havde blot een bog, men kunne bytte med hvem som helst. Der vil blive arbejdet videre med en biblioteksordning for soldaterne i felten, således at bogbilen kommer lige så sikkert som køkkenvognen.

RADIO-APPEL TIL FORÆLDRENE OM BØRNS LÆSNING

I radioen var der d. 16. marts en udsendelse i kvindernes eftermiddagsprogram om børnebiblioteket. Den var tilrettelagt af børnebibliotekar Else Bech i samarbejde med Kai Krener og formede sig som en ganske virkningsfuld appel til forældrene om at give mere agt på børnenes læsning. Med hørebilleder fra et københavnsk børnebibliotek som ramme skildredes børnebibliotekernes arbejde – herunder et fuldt berettiget hjertesuk over de ganske utilfredsstillende forhold for de københavnske børn – og man bad indtrængende om forældrenes støtte til at få den gode børnebog frem på markedet.

ANDRE MEDDELELSER

I *Næstved* byråd indstillede kasse- og regnskabsudvalget i mødet d. 8. marts, at man tiltrådte en ordning med Herlufsholm kommune om denne biblioteksløse kommunes tilskud til centralbiblioteket i Næstved. Herlufsholm kommune har hidtil ydet 400, de sidste år 600 kr., medens man nu er blevet enige om en årlig ydelse på 14.400 kr., udregnet således at Næstved forlods tager 35% af udgiften, når de forskellige tilskud er fradraget, og resten fordeles derefter i henhold til lånertallet. Herlufsholm kommune har til gengæld anmodet om at få to repræsentanter i bestyrelsen.

I *Odense* har man i sidste del af februar haft den før omtalte norske vandreudstilling af bøger. Den var udstillet i udlånssalen, og i forbindelse med udstillingen talte professor Francis Bull ved et offentligt møde om Bjørnstjerne Bjørnson og hans forhold til Danmark. – Den samme udstilling har iøvrigt været i en række andre byer.

Silkeborg bibliotek har fra Silkeborg Maskinfabrik modtaget en check på 1000 kr. til indkøb af teknisk litteratur.

Smidstrup sognebibliotek hærgedes d. 27. februar af en voldsom brand, hvorved de ca. 1600 bd. blev mere eller mindre ødelagte af røg, varme og vand. Bøgerne var kun forsikret for ca. 11.000 kr.

Vejlby-Risskov kommune har som led i en børnebiblioteksordning, omfattende hele Århus amt, vedtaget at yde 5 øre pr. indb. til Aarhus kommunes børnebiblioteker, hvorved kommunens børn får adgang til at låne på børnebiblioteket i Århus. For de voksne lånere betales i forvejen 10 øre pr. indb. for adgang til lån på folkebiblioteket.

NOTITSER

Aksesjonskatalog over utenlandsk litteratur, erhvervet i Nobelinstitutets, Statistisk Sentralbyrås og Utenriksdepartementets biblioteker i Oslo (se B. V. 1953, s. 158) er udkommet for årene 1948–1952 (147 s.). Den fås fra et af de nævnte biblioteker for 2.50 n. kr.

Dokumentation. Sverige har et tidsskrift for dokumentation (»Dokumentation«), udgivet af Tekniska Litteratursällskapet, der har til formål at fremme dokumentationsarbejdet, især indenfor industriel og anden teknisk virksomhed. I årg. 9, hefte 3 findes en ganske interessant artikel af Lennart Simonsson om hulkort ved dokumentation, samt en artikel af Ann. Margret Hammarström om Sveriges Allmänna Exportförenings handelsbibliotek, der giver et godt begreb om et handelsbiblioteks bogbestand og arbejde. Der er 15.000 bd., 700 løbende tidsskrifter og aviser fra 60 lande.

Forslag om biblioteksafgift i Sverige. Sveriges ecklesiastikminister har på næste års budget forslag foreslået en bevilling på 500.000 kr. til svenske forfattere som vederlag for udlånet af deres bøger gennem bibliotekerne beregnet efter et samlet udlån i 1952 på ca. 16,25 mill. kr. Beløbet skulle svare til 3 øre for hvert lån i folke- og skolebiblioteker af ethvert retsbeskyttet værk af svenske forfattere. Dog skal kun de 2 øre pr. udlån direkte tilfalde forfatterne, resten skal anvendes til fællesformål, såsom understøttelser og pensioner. Har en forfatter mere end 50.000 udlån af sine bøger, ydes der ham dog kun een øre pr. udlån af de overskydende udlån. Med disse begrænsninger regner man med, at bevillingen vil fordele sig med 55% til individuel godtgørelse og 45% til pensioner og understøttelser. »Svenska Dagbladet« har stillet en liste op over de mest læste forfattere, ifølge hvilken f. eks. Vilh. Moberg ville få 5100 kr., Olle Hedberg 4800 kr., Ivar Lo-Johansson 2500 kr. og Jan Fridegård 2350 kr. Grundlaget for udregningen bliver en stikprøveundersøgelse af i forvejen udvalgte bibliotekers udlån, og man regner med at få de første udbetalinger ud i 1955.

Holland bruger bogbus til børneudlån. I det hollandske bibliotekstidsskrift »Bibliotheekleven« 1954, 1 findes en illustreret artikel af C. J. H. van Reenen om den rotterdamske bogbus til børneudlån. Den er af folkevognstype, kan rumme 800 bd. samt små udstillinger og lidt håndbøger. En vinkelskranke er monteret i vognens bageste del, men der er iøvrigt lagt vægt på, at der er plads til, at børnene selv kan komme ind og vælge deres bøger. Hver barn får gennemsnitligt ti minutter til at finde bøger i, og der er altid to uddannede bibliotekarer med, der flittigt rådspørges. Endnu er der kun 3000 bd. ialt til rådighed, men man agter at udbygge samlingen videre efter erfaringerne, der bl. a. går ud på, at de faglitterære bøger for mange af børnene har nyhedens interesse. Dem kendte de ikke fra de lejebiblioteker, hvor de ellers lånte. Man har hidtil været nødt til at begrænse udlånsvirksomheden til at omfatte børn fra 10–14 år, hvoraf nu 950 er indmeldt. Skolerne har medvirket ved uddeling af foldere til børnene og deres forældre, hvori alle oplysninger om udlånstider og bussens holdepladser samt lånevilkårene oplyses. Skolelederne har udleveret indmeldelsesblanketterne, således at børnene kunne møde ved bogbilen med alle papirer i orden.

ANSÆTTELSER

Aabenraa børnebibliotek har ansat Kirsten Tejlgaard Jensen som aspirant til stillingen som børnebibliotekar fra 1. marts.

Søllerød kommunebiblioteker har ansat Inge Cramer som ledende børnebibliotekar og fru Aase Bjerre som leder af børnebiblioteket i Holte.

Sindssygehospitalet i Nykøbing F. har som leder af patientudlånet antaget fru Jane Fenger, tidl. Askov højskoles bibliotek.

Tilbud. Centralbiblioteket i Nykøbing F. tilbyder et interesseret bibliotek *Ministerialtidende 1893–1922* mod betaling af fragten ved forsendelsen.

LITTERATUREN

ANMELDELSER

(Bøger fra 1953, hvor intet andet er anført).

Anmeldere i dette nr.: Bibliotekarerne Gustav Auring, Aabenraa (G. A.), Sigurd Bjeld, Silkeborg (S. Bj.), Johs. Blauenfeldt, Kbhvn. (J. B.), C. G. Elberling, Vordingborg (C. G. E.), Niels Grønkjær, Thisted, Kjeld Hasselbalch-Larsen, Kbhvn. (Kj. H.-L.), Mogens Haugsted, Det kgl. Bibl. (M. H.), J. Prytz-Johansen,, Univ. bibl. 2 (Pr. J.), Niels Kaae, Kbhvn, (N. K.), Niels Kunov, Kbhvn., Anna Elisabeth Kjølseth, Randers (A. E. K.), Anker Olsen, Køge (A. O.) samt programredaktør Jørgen Claudi (J. Cl.), bibl.direktør Robert L. Hansen (R. L. H.), prof. dr. phil. Søren Holm (S. H.), bibl. kons. Mogens Iversen (M. I.), fuldmægtig Arne Jørgensen, Arbejderbo (Arne J.), civilingeniør, J. Zieler Nielsen, lektor Poul Sterm, Handelshøjskolen og vicedirektør Jens Vibæk, Købmandsskolen.

FAGLITTERATUR

BOGVÆSEN

Wellejus, Th. Trykfejl. Arne Frost-Hansen. 1954. 94 s. kart. 9.75.

Viborg-redaktøren Th. Wellejus udgav i 1940 en samling morsomme trykfejl under titlen »Sætternissen«. Der har nu samlet sig stof til en ny, suppleret udgave heraf, der rummer storartede eksempler på sætternissens ganske respektløse færden. Man advares mod at stille den frem på læsesalene, da læsere med en blot minimal humoristisk sans umuligt vil kunne overholde bestemmelserne om ro og orden, når denne bog læses. Derimod vil større biblioteker kunne flotte sig med den til hjemlån, ikke mindst til opbyggelse for enhver, der har med tryksager at gøre – og som endnu tror, at trykfejl kan undgås. M. I.

BIBLIOGRAFI

Andersen, Harry, Kjeld Birket-Smith og Claus Ingemann Jørgensen. Nordisk litteraturforskning. En bibliografi. Munksgaard. 93 s. register. 13.75. (01.6815 An 37.2 n).

Dr. phil. Harry Andersen har sammen med to unge litteraturstuderende udarbejdet denne nyttige bibliografiske vejledning til nordisk litteraturforskning. Den giver en praktisk oversigt over det væsentligste stof på disse områder med hovedvægt på den danske litteratur. Fra de øvrige nordiske litteraturområder synes kun at være medtaget, hvad en dansk interesseret kan tænkes at have nytte af. Tidsskriftartikler er i almindelighed ikke registreret, men såre nyttige er de mange analyser af blandede skrifter. Udgiverne betragter ikke selv bibliografien som fuldstændig, men den virker vel gennemarbejdet, især på det monografisk-biografiske område. Foruden områder som poetik, æstetik, stilistik og verslære, hvor også enkelte ikke-nordiske værker er med-

taget, er der en bibliografi over dramaturgi og teaterhistorie, der dog ikke er særlig fyldig. Som helhed et udmærket og veltilrettelagt hjælpemiddel, som f. eks. også seminariebyernes folkebiblioteker bør være opmærksom på. M. I.

Nordisk Skogsbrukslitteratur 1951. Utg. av Nordisk Skogsunion. Red. Gustaf Sirén och Holger Mauria. Helsingfors. 1952. 111 s. 2.00. (Fås gennem Dansk Skovforenings Sekretariat, V. Voldg. 86, 3. sal. Kbh. V.). (01.66).

Som bilag til det danske, finske, norske og svenske skovbrugstidsskrift udkommer hvert år et stort litteraturhefte indeholdende anmeldelser eller referater af de fire nordiske landes publikationer om forstvæsen (bøger og tidsskriftsartikler), ordnet efter lande. De finske publikationer refereres på svensk. Det danske stof er behandlet af forstanderen ved Statens forstlige Forsøgsvæsen E. Holmsgaard.

Da referaterne er særdeles udførlige, vil interesserede fagfolk ofte heraf kunne danne sig et begreb om publikationens værdi og skønne, om den er lån eller anskaffelse værd. R. L. H.

Birket-Smith, F., K. A. Jensen og P. K. Lystbæk. Fortegnelse over kemiske tidsskrifter og tidsskrifter af kemisk interesse i danske biblioteker. Udg. af Kemisk Forening. 216 s. 15.00. (02.36).

Chr. Winthers Katalog over kemisk Literatur (1912) har hermed for tidsskrifternes vedkommende fået en tiltrængt afløser. Winthers katalog omfattede ca. 300 titler både i alfabetisk og systematisk registrering. Afløseren omfatter 1954 titler, en forøgelse der såvel skyldes kemiens vækst som en udvidelse af grænseområderne. Forståeligt nok nøjes man da med en alfabetisk fortegnelse, den systematiske vil også kun sjældent savnes. Pr. J.

BIBLIOTEKSVÆSEN

Larsen, Knud. Biblioteksorientering for Handelshøjskolens studerende. 2. udg. Harck. 1954. 107 s. register. 9.00. (02La69.8b).

Selv om også 2. udgave af dette nyttige skrift fortrinsvis henvender sig til Handelshøjskolens studerende, har den interesse for enhver, der driver økonomiske studier, hvorfor da også de århusianske biblioteksforhold er inddraget. Det almene biblioteksstof er i forhold til 1. udgave stærkt beskåret til fordel for den egentlige økonomiske bibliografi og gennemgangen af de centrale økonomiske håndbøger. Uden for titelens ramme giver bogen en elementær, men værdifuld vejledning i systematisk læsning og gode råd med hensyn til udarbejdelse af afhandlinger, hvilket er særligt betydningsfuldt for Handelshøjskolens studerende, der er uden erfaring i disse ting fra praksis, og af hvem man under studiekredsundervisning forlanger en betydelig evne til selvstændig skriftlig fremstilling. Jens Vibæk.

LEKSIKA

Dansk konversationsleksikon. Red. af Ole Storm. I red. Ellen Thomassen og Jørgen Kjerulf Petersen. Standard forlaget. 3.85 pr. hft. (03).

Det er det samme forlag, der tidligere har udsendt Dansk jagtleksikon, Dansk sportsleksikon og Dansk husmoderleksikon, der nu har mod til at udsende et nyt konversationsleksikon, efter at 4–5 leksika lige er afsluttet herhjemme. Det skal komme i 40 hæfter à kr. 3.85 og blive på 3 bind ialt, og det sælges kun direkte til publikum. Der er hidtil kommet 6 hæfter. Det er trykt på fint papir og har gode illustrationer

og kort, og det har en stor medarbejderstab med mange kendte navne imellem. Næsten alle artikler er signerede, selvom de er ganske små. Det er godt à jourført. Der anvendes en ret stærkt koncentreret form i gengivelsen af stoffet, så en stor forkortelsesliste har været nødvendig. Det er dog alt i alt kun et lille leksikon, ikke meget større end Gyldendals eetbindsleksikon. Det har næppe større betydning for bibliotekerne, der vel alle har forsynet sig med Den nye Salmonsen og Hagerups eller Raunkjærs konversationsleksika. Kj. H.-L.

SKRIFTER AF BLANDET INDHOLD

Hasselbalchs Kultur-Bibliotek, redigeret af Jacob Paludan. Bd. 122–28. Hasselbalch. 1953–54. Bd. 122–128 à 3.50. kart.

Kuprin, Alexander (russ.). Livets Flod og andre Noveller. Oversat af Georg Sarauw. 60 s. (122). (Ku65li).

Wordsworth, Dorothy (eng.). Dagbog fra Grasmere. Oversat af Anne Friis. 66 s. (123). (99.4 Wo75.7wo).

Weil, Simone (fr.). Brev til en gejstlig. Oversat af Elsebeth Juncker. 60 s. (124). (28.2 We34.3b).

Lu Hsün (kin.). Ah Q's virkelige Historie. Oversat af Poul Brams og Anders Tycho. 62 s. (125). (Lu27ah).

Korolenko, V. G. (russ.) Mine samtidiges Historie. Oversat af C. Hovgaard Jacobsen. 62 s. (126). (99.4 Ko75ko).

Dickens, Charles (eng.). Skitser og Skildringer. Oversat (efter »Sketches by Boz«) af Paul Ib Liebe. 68 s. (127). (04.3 Di17sk).

Jæger, Hans (no.). Novelletter. Oversat af Frank Jæger. 57 s. (128). (Jæ39no).

En broget og mangfoldig samling, disse udsendelser fra det Paludanske miniaturebibliotek i de syv sidste måneder, spændende fra drøj hverdagsrealisme til dybsindig filosoferen over de højeste spørgsmål, fra det moderne Kina over det gamle Rusland til besættelsestidens Frankrig og Kristiania-bohèmen.

At de større biblioteker bør have samtlige bind stående, er en ofte gentaget selvfølge – for det er jo fantastisk, hvad denne fornemme og velredigerede kollektion allerede har givet os – men ellers er de bind, bibliotekerne får mest populær glæde og nytte af, jo nok Kuprins (»Jama-sumpens« forfatter, 1870–1938) krast realistiske fortællinger om russisk nød og elendighed – den moderne, kinesiske klassiker Lu Hsün (1881–1936) med den muntert-satiriske beretning om den jordløse kinesiske bondes usle tilværelse, en lille perle, der med rette sættes meget højt i det folkedemokratiske Kina – og de meget morsomme billeder af London for over hundrede år siden, malet med ord af den unge, debuterende Dickens' endnu noget usikre, men kvikke pen.

Udgiveren af nr. 123 gør sig dog vist skyldig i nogen overdrivelse, når hun kalder Wordsworth's søster »den betydeligste engelske prosaforfatter i begyndelsen af det 19. årh.«. Men udvalget af hendes private dagbøger giver et meget levende og charmerende billede af søskendeparrets samliv med Coleridge. – Den franske filosof og modstandskvinde Simone Weil (død 1943) gør i sit skrift påvirket af Alain og ud fra et positivt standpunkt op med den officielle kristendom, og forfatteren til »Makars drøm« (1853–1921) giver i dette lille uddrag af hans 5-binds memoirer et meget indtagende billede af sine forældre. – Endelig har det moret den unge Jæger fra Farum at oversætte et blegt udvalg af sin hensovede navnes noget absint-duftende og meget deprimerende skildringer af grå kærlighed i 80'ernes Kristiania. J. Cl.

RELIGION

Dickmeis, Vilhelm. Sjælesorg. Lohse. 1954. 240 s. 11.00. (26.3Di20.3s).

Sognepræsten i Hørsholm har ladet sin bog blive tilegnet mindet om Olfert Ricard, hvis navn for en menneskealder tilbage stod i Zenith og i dag er glemt og uden indflydelse i en grad, som ingen havde anet det. Ved læsningen af Pastor Dickmeis' bog kommer man heller ikke så let til at tænke på ham, ja forf.s menneskesyn er bestemt af en nyere teologi end Ricards bibelsk-blide. Det er slagskyggen fra Barth, der mærkes, trods alt. Særlig viser dette sig i forf.s afgjorte nej til det menneskesyn, den humane sjælesorg arbejder med. Forf. er fælles med de fleste teologer, der har evnet at følge med tiden og strømmen, i at betragte det menneskelige som syndigt til sit væsens rod. Den kristelige sjælesorgs forudsætning hævdes at være dramaet om menneskets skabelse, fald og forløsning, og her skulle modsætningen til det humane synspunkt vise sig.

Forf. og alle oplyste theologer i vor tidsalder finder ikke det humane hos Kant, Mill og Høffding, men hos Machiavelli og Nietzsche, og derefter er det ingen kunst at forkætre det. På tilsvarende vis finder Vilhelm Dickmeis den humane sjælesorg i psykologernes og psykoanalytikernes vægring ved at tale om skyld og ansvar; men denne psykologisme og sociologisme kan nu ikke få monopol på at være humanisme. Det vil historien protestere imod. Men når anm. har ført denne protest frem til ingen nytte, kan han sige meget pænt om resten. Da vi nu engang lever i en sjælesyg tid – det leverer den omfattende sjælesørgeriske litteratur jo beviset for – må bibliotekerne også agere apoteker, hvor lægemidlerne kan fås. S. H.

Verdensreligionernes Hovedværker. Under Redaktion af Poul Tuxen og Aage Marcus. 9. bd. Koranen. Et Udvalg i kronologisk Rækkefølge. Oversat af Fr. Buhl. Gyldendal. 133 s. 12.00. (særskilt 15.00). (29Ve56.1).

Dette bd. er i 2. udg. praktisk talt uforandret fra 1. udg. Nogle få linier om Muhammeds liv er tilføjet, og i litteraturoversigten er ældre litteratur udskudt til fordel for nyere, ligesom enkelte unøjagtigheder i indholdsoversigten er rettet. J. B.

SAMFUNDSKUNDSKAB

Christiansen, Ernst. Arbejderne og socialismen. Historisk oversigt over de socialistiske ideer og arbejderbevægelsens udvikling. Fremad. 238 s. register, 8 tvl. 11.75. (33.5Ch74.32a).

Denne længe savnede afløser af N. K. Christensens »Socialisme og Klassekampe« fører udviklingen helt op til samtiden og behandler de fleste lande af betydning i samtlige verdensdele. Forsøget på at presse denne store stofmængde sammen i så lille en bog er ikke ubetinget vellykket. Efter en kort oversigt over socialismens forløbere gives en noget ufyldestgørende vurdering af marxismens betydning før og nu. Derefter behandles de enkelte lande, og her har en væsentlig del af fremstillingen en opremsende karakter. Sluttelig gives en oversigt over de internationale organisationer fra 1. Internationale til Kominform.

Kedeligt er det, at denne studiekredsbog mere beherskes af de fra dagspressen til ulidelighed kendte jerntæppe- og andre klichéer end af virkelige analyser. Det er forståeligt, at Danmark behandles meget kortfattet under henvisning til, at »så mange skrifter herom er tilgængelige«, men uforståeligt, at bogens litteraturliste omfatter

ting som Wiinblads og Alsing Andersens bog, men ikke Kjeld Windings eller Bertolts »Pionerer«.

Trods de nævnte mangler må bogen nødvendigvis findes i alle større biblioteker.

Niels Kunov.

Rogind, Svend. Skatterne og de offentlige udgifter. Vejledning i skatteteori og skattepolitik. Rosenkilde og Bagger. 1954. 194 s. 14.50. (33.8 Rø 33 s).

Med udgangspunkt i indkomstskattereformen af 1903 gives en særdeles klar fremstilling af de såre indviklede danske skatteforhold op til reformforslaget af 1953. Rogind påviser, hvordan den almindelige udvikling i det offentliges virksomhed og de enorme finanspolitiske vanskeligheder, de to krige har foranlediget, har influeret på skattepolitikken som helhed, på forholdet mellem direkte og indirekte skatter og på de enkelte skatter og afgifter.

Da disse ting er i støbeskeen, bør bibliotekerne vel vise mådehold ved anskaffelsen af denne iøvrigt fortrinlige bog. Niels Kunov.

Thorsen, Svend. Den tredje junigrundlov. Et politisk forløb og dets resultat. Det danske Forlag. 99 s. 7.75. (34.24 Th 75t).

Denne lille, pæne bog er tænkt som et mindesmærke over den nye grundlov og består dels af nogle af forfatterens kronikker fra det sidste år før vedtagelsen, dels af en ræsonnerende oversigt over ændringerne samt grundlovens ordlyd. Næppe af større varig betydning. Niels Kunov.

FOLKEMINDER

Kragelund, T. Tobiassen. Gamle Vestjyder fortæller om Tegl- og Kalkbrænding. Nationalmuseet. 101 s. ill. 6.00. (39.4 Kr 25.7g).

Tidligere end andre steder i landet begyndte man i Vestjylland at bygge bondergårde af teglsten, som blev brændt i mange små, ofte helt primitive teglværker. Om denne og en anden vestjysk bondeindustri, kalkbrænding af strandskaller, har Tobiassen Kragelund samlet et materiale, der kunne være blevet til en god afhandling i en amtsårbog; men i stedet for har han fået en bog ud af det ved at fylde godt op med ligegyldigt sniksnak. Det må forundre, at Nationalmuseet har villet udgive denne bog.

A. O.

GEOGRAFI OG REJSER

Böcher, Steen B., Henry Holm og Axel Schou. Gjellerups skoleatlas, 2. For eksamensmellemskoler, realklasser, gymnasier og seminarier. Gjellerup. 56 kortsider + 17 registersider. 22.50 kart. (40.1).

Et fremragende atlas til undervisningsbrug. Såvel fysiske som kulturgeografiske kort er af højeste standard og tegnet med anvendelse af de bedst egnede projektioner. Da bibliotekerne imidlertid først og fremmest har brug for kort med stort navneindhold, er det mindre velegnet til biblioteksbrug. N. K.

Christensen, P. (Red.) Vendsysselbogen. Udg. af Skolebiblioteksforeningen for Hjørring Amt. Hjørring. 1954. 472 s. ill. 15.00. (46.4 Ve 53.1 c).

Den længe ventede hjemstavnsbog om Vendsyssel, som den stedlige skolebiblioteksforening har arbejdet med i flere år, er blevet en stor, men alligevel handelig bog med

billeder, kort og register, hvor de forskellige forfattere (13) fortæller om landets natur, historie, samfundsforhold m. v.

Mange afsnit er præget af oprindelig at være skrevet for voksne og derefter tillempet til brug i skolen, bl. a. ved oplysende fodnoter og ordforklaringer, men i den interesserede lærers hånd kan et sådant klassesæt blive en kilde til fornøjelse og udbytterige timer både for lærere og elever. Og den vil være fortrinlig som grundbog for studiekredse i hjemstavnens historie.

Pladsen her tillader ikke en nøjere gennemgang, men lad mig nævne redaktøren af bogen, den lærde smed, P. Christensen, der har skrevet bogens hovedafsnit: Vendsyssels Historie fra Oldtid til 1850 – C. Klitgaard: Købstædernes Historie, Skudehandel m. m. – Nis Gertsen: Skolens Udvikling, Vendelboerne. – Frode Fogt: Kirkeliv og Folkeliv efter 1848 – E. Glerup: Vendsyssel i Dag – Th. Olesen Løkken: Landskabet i Vendsyssel (en meget forelsket skildring) o. a. Alle afdelinger er forsynet med henvisninger til kilder og litteratur, kyndige folk. Alt i alt en af de allerbedste hjemstavnsbøger, der også vil finde læsere i ethvert bibliotek. N. Grønkjær.

Jexlev, Helle, og Ove Marcuss. Gennem Lüneburg Hede og Harzen. Borgen. 148 s. ill. 6.50. (De røde rejsebøger). (44.4).

Turistfører med topografiske og historiske oplysninger. Beskrivelsen af Harzen omfatter kun den vestlige del, området vest for »Jerntæppet«. Bogen beskriver således kun et mindre område, til gengæld mere udførligt. Da bibliotekerne savner litteratur om Tyskland, kan den lille bog anbefales, ikke blot som turistfører, men også til almindelig orientering. N. K.

NATURKUNDSKAB

Hogben, Lancelot. Matematik for Millioner. 2. ændr. Udg. På dansk ved Ivar Gudme. Med faglig Bistand af Poul W. Marke og Hans Tornehave. Gyldendal. 1954. 635 s. register, ill. 32.50. (51 Ho 33.5 m).

I den ny udg. er kapitlet om statistik omarbejdet. Helt nyt er et afsnit om et navigationsproblem og et om determinanter. Man undrer sig i sidstnævnte over fortegnsreglerne, skal de være praktiske? Men det er en småting; bogen er iøvrigt den samme og behøver ingen ny anbefaling, vi har ingen større populær matematik på dansk.

Pr. J.

PRAKTISKE FAG

Byggehåndbogen. Tilbudsgivning, kontraktsforhold m. m., forhold til organisationerne, skattespørgsmål. Red.skomité: Byggefagenes arbejdsudvalg. Håndværksrådet. 507 s. register, ill. 72.00. (69 By 32.3).

Titlen er ikke heldigt valgt. Som hånd- og opslagsbog er bogen ikke meget værd. Bogen indeholder lange og omstændelige afhandlinger om en del byggespørgsmål. For fagfolk altfor omstændelige og for lægfolk altfor lange. Bogen er ret neutral, men dog på flere punkter præget af håndværksrådets synspunkter, hvad redaktionen heller ikke har forsøgt at skjule. De mest interessante afhandlinger i bogen er en afhandling om licitationsspørgsmål af cand. oecon. Ove Høeg og en afhandling om leverandørernes erstatningsansvar for skader voldt ved materialefejl af professor dr. jur. Anders Vinding Kruse. Arne J.

Kjær Hansen, Max. Annoncemarkedets reaktioner. Harck. 1954. 90 s. ill. 9.50. (65.63 Ha 63.9 a).

Bogen er en analyse af annonceringsudviklingen i de fire store københavnske morgenblade og har som sådan først og fremmest interesse for dagblades akkvisitionsafdelinger. Interessant er udviklingen mod større detailhandelsannoncering i forhold til mærkevareannonceringen. Bogen slutter med et forsøg på at forudsige den fremtidige udvikling på annoncemarkedet under hensyntagen til beskæftigelse, annoncepriser etc. Poul Sterm.

Vincentz, Mogens. Taperecorder. Bogen om båndoptageren. Fa. Movic. 71 s. ill. 10.00. (62.387 Vi 73.5 t).

Bogen henvender sig ifl. forordet til radioamatører og andre, der er interesserede i en kortfattet, ikke for dybtgående fremstilling af båndoptagerens teknik og særlige problemer. Der gives en oversigt over en del kommercielt fremstillede optageres data samt byggevejledning for en optager, hvis dele kan leveres af forf. En del af den hertil anvendte plads kunne sikkert med større fordel have været anvendt til en afrunding af fremstillingen, der mange steder er så koncentreret, at det sikkert må gå ud over forståeligheden hos ikke-teknikere blandt læserne.

Bogen kan ikke desto mindre anbefales til biblioteker, der ikke råder over udenlandsk litteratur om emnet. J. Zeiler Nielsen.

ARKITEKTUR

Ejlers, Erik, og Bo Jørgensen (Red.). 22 danske eenfamiliehuse samt 4 feriehuse. Branner & Korch. 112 s. register, ill. 27.50. (71.08 Ej 64 t).

I fornemt teknisk udstyr gengiver bogen i plantegninger og i fotos 22 een-familiehuse, der fortrinsvis er lidt udenfor det traditionelle, men efter anmelderens mening absolut smukke eksemplarer på villaarkitektur idag. I de fleste af husene ser man også møbleringen af rummene. Bogen indledes med korte – og ufyldestgørende – artikler om planlægning og økonomi, møblering og haveanlæg. Arne J.

Mollerup, Jens (Red.). Skal De bygge eget hus. 32 danske een-families huse. Arkitekten. 94 s. ill. 14.00. (71.08 Mo 43.8 s).

En udmærket vejledning i tekst og billeder for folk, der skal bygge eget hus. Indledningen om økonomien er – i modsætning til andre publikationer af samme slags – nogenlunde fyldestgørende. De 32 huse er udvalgt med større hensyntagen til den almindelige bygherres ønsker og økonomiske evne, end tilfældet normalt er i lignende publikationer. Håndværkerudgifterne er anført ved hvert huseksempel, hvillket i høj grad øger bogens praktiske værdi som vejledende for den ukyndige bygherre.

Arne J.

Tholle, Johannes. Grøn by skaber ry. Fællesrådet for havekultur og anlægsgartneri. 16 s. ill. 1.25. (71.9).

Et lille program- og propagandaskrift for arbejdet med at bevare og udvikle »det grønne« i byerne. Måske nok lidt eensidig, men ikke usaglig orientering om »det grønnes« betydning for bymenneskenes tilværelse. Piecen indeholder tillige en fyldig litteraturfortegnelse over emnet. Arne J.

LITTERATUR OG SPROG

Bog-Anmelderen. Redigeret af Orla Lundbo. Udgivet af Thorkel Møller. 6.00. 12 numre årligt. (80.5).

Dette orienterende månedsskrift – hvis hensigt var og er at »skabe et forum for litterær, dagbladskritisk meningsbrydning« gennem sammenstilling af klip fra pressens anmeldelser af de nye bøger – nåede med januar-numret den forbløffende høje alder af ti år. Det er virkelig beundringsværdigt, at redaktøren – der også har klaret alle de ti år – har kunnet manøvrere så snildt mellem det rekommandoriske og sagligt oplysende, at bladet har kunnet holdes flydende; det vidner om både journalistisk kvikhed og en ærlig kærlighed til bogen. Tidsskriftet har absolut haft sin positive betydning for bogspredningen, og også bibliotekarer har sikkert mange gange haft glæde af det til en første-orientering – og kan altså ønske held og lykke med de næste ti årgange. J. Cl.

Krogh, Peter. Fuglene synger over Israel. Aarhus. Aros. 1952. 96 s. 6.75. (81.89 Kr73.6f).

En sympatisk lille bog om et fremmedartet og vist lidet kendt emne: den fremvoksende litteratur i det nye Israel. Forf. omtaler de meget forskelligartede folkegrupper som søger tilbage til fædrenejorden fra verdens spredteste egne. Digtningen får derved et stærkt uensartet præg, men det forhindrer ikke, at visse motiver allerede nu lader sig skelne. Længselen efter stamlandet samlet omkring Jerusalem er eet, lidelsen et andet; jødisk mystik med fjerne rødder i Kabbalismen et tredie... Som en lille letlæselig introduktion til noget ganske ubekendt har anm. haft megen glæde af essayet. M. H.

Lange, Per. Spejlinger. Essays. Gyldendal. 103 s. 9.50. (81.04La52s).

Midt i en almindelig jappetid er det vederkvægende at møde det udsøgte. P. L. er udsøgt – i stil som af intellekt. De elleve essays, som rummes i nærværende samling, kommenterer så forskelligartede ånder som Pepys, La Bruyère, den forunderlige ironiker Lichtenberg, Schopenhauer og Strindberg. Om læsning og om de skiftende læseområder som følger årenes vækst siger forf. både personlige og rammende ting. Prisen bærer vel de syv sider »Om Dunkelhed i Poesien«; det digteriske billedsprog viser sig her – som det var at forvente – at have en mesterlig kender. Gid man ville læse – og se, hvilken fornemhed essayistikens kunst kan nå. M . H.

Orbis litterarum. Revue internationale d'études littéraires publiée par Steffen Steffensen & Hans Sørensen. Tome 9, fasc. 1. 1954. Munksgaard. 30.00 kr. årl. for 4 hefter à 64 s. (80.5Or16).

Ovennævnte tidsskrift, hvis 1. årg. udkom i 1943 (anm. i B. V. 1943, s. 184), har skiftet redaktører (før F. J. Billeskov Jansen), undertitel (før: Revue danoise d'histoire littéraire) og forlag (før Gyldendal) og begynder nu en ny serie. Tidligere offentliggjordes også danske artikler, for fremtiden modtages kun afhandlinger på engelsk, fransk eller tysk og kun vedrørende problemer af international interesse. Det kan jo ikke påstås, at den vestlige verden mangler tidsskrifter, der offentliggør litterære studier på hovedsprogene, men det er absolut tiltalende, at Danmark er med blandt de kulturlande, der støtter udgivelsen af sådanne tidsskrifter. (Rask-Ørsted-Fondet giver Orbis litterarum et smukt tilskud). Det første hefte indeholder artikler fra engelsk, tysk og fransk litteraturområde. I 1955 vil komme et særhefte i anledning af hundredåret for Kierkegaards død.

Der mangler oplysninger om forfatternes nationalitet og stilling. R. L. H.

Wilde, Oscar (eng.). Kritikeren som Kunstner. Oversat (efter »Intentions«, 1891) af Henning Kehler. Hagerup. 123 s. 7.50. (80.1 Wi45k).

Det er nu 50 år siden Wilde's død, og forfatterskabet er altså frit – det må være grunden til, at det er lykkedes Henning Kehler at overtale forlaget til at udsende denne fjerdedel af den berømte og berygtede essay-samling. For dette festfyrværkeri af elegante og vilde paradokser (hvoraf flere dog er fornuftige nok) om kritiken som skabende kunst har næppe noget at sige ret mange andre end dem, der allerede kender det på engelsk. Bogen, der indledes med et stort oversætter-forord, der er omtrent ligeså hasarderet og springsk, men knap så elegant som Wilde's bidrag, bør selvfølgelig stå i centralbibliotekerne i et enkelt exemplar, men flere bliver der sikkert heller ikke brug for. J. Cl.

HISTORIE

Arboe-Rasmussen, Erik. Den første. Beretning om – og baggrunden for – tyskernes første henrettelse af en dansk frihedskæmper. Thaning & Appel. 58 s. 4.75. (96.71 Ar 18.5 f).

Det drejer sig om den 27-årige Paul Edvin Kjær Sørensen fra Aalborg, der blev fanget i Rold Skov, dømt ved Feldgericht i Aarhus, henrettet den 28. august 1943 i nærheden af København og begravet i Warnemünde. En enkel og gribende lille bog, der udgives på en sådan måde, at en væsentlig del af prisen kan tilfalde Samrådet for frihedsbevægelsens veteraner. Den fortjener en plads blandt skildringerne af Kim, Rottbøll og Anders Lassen m. fl. C. G. E.

PERSONALHISTORIE

Grandjean, Louis. Det lille milieu. Mentalhygiejniske forsøg om familien og den karakterologiske slægtsforskning. Høst. 1954. 159 s. ill. 12.00. (99.4 Gr 25.6 gr).

Bogen bærer undertitlen: Mentalhygiejniske forsøg om familien og den karakterologiske slægtsforskning, og den ligger udstyrsmæssigt set nærmest i bibliofilklassen, ja har sågar en kolofon. Forf. indleder med et personligt præget forord, der skal vise, at det er sig selv, han skildrer, og det er det også. Vi får først en almen del, der omhandler psykologi og mentalhygiejne, og derefter en speciel del, der ved sine personlige bekendelser ikke har yndet alle medlemmer af familien Grandjean.

Bogen giver noget for psykologer, psykiatere, psykoanalytikere, genealoger, personalhistorikere og grafologer, og læsekredsen skulle derfor være temmelig vid. Men det forekommer anm., at der lukkes for meget op for et privatliv, til at bogen er for flere end de få, som elsker at skue andre i deres indvortes. Hvis den endelig skulle ud, havde det nok været det bedste at udgive den som privattryk for slægten. Jeg skønner ikke, at det er en privatsag at offentliggøre et sådant arbejde, selv om det i første række er forf. selv, der sættes i projektørlyset. Bevares, det er ingen afgrund, der belyses, men en pæn mand, der holder sine egne oplevelser for så interessante, at de også »har bud til andre« som det vist plejer at hedde. Men alligevel! S. H.

Lindhardt, P. G. Morten Pontoppidan. Munksgaard. 1950–53. Bd. 1–2, register. 47.00. (Acta Jutlandica. Teologisk serie, 4–5). (99.4 Po 56 li).

Denne skildring af den i sin tid landskendte præst og højskolemand giver langt mere end en blot og bar beretning om M. P.'s indsats, den tegner også et billede af hele baggrunden for hans virke. Og da M. P. med levende interesse aktivt tog del i

samtidens åndelige tildragelser, bliver værket et bidrag til dansk kirkehistorie i et halvt århundrede. Af udførligere behandlede spørgsmål kan nævnes striden om Bjørnsons stilling til kristendommen, de grundtvigske frihedskrav, den »grundtvigske anskuelse«, striden om bibelkritikken, Harboøresagen og Arboe Rasmussen-sagen. Bag udarbejdelsen må ligge et mægtigt arbejde med gennemgang ikke blot af tidsrummets vigtigste aviser og tidsskrifter, men også af arkivalier og brevsamlinger i offentlig og privat eje. Derved har det været muligt udfra samtidige breve og aktstykker at korrigere mange fremstillinger, nedskrevet på et senere tidspunkt, også M. P.'s egne, samt at bringe mange private udtalelser, som åbenbart ikke har været beregnet for en større kreds. Da udførlige citater fra kildematerialet bringes i utallige noter, der ofte fylder halve og hele sider, og da der ved kildeangivelser er anvendt et lidt irriterende, men stærkt pladsbesparende forkortelsessystem, kan bogens ydre form nok virke lidt afskrækkende, men den er et så vægtigt, vel underbygget og interessant bidrag til sider af dansk åndslivs historie før og efter århundredskiftet, at også biblioteker, der ellers må vise videnskabelig præget litteratur fra sig som dem uvedkommende, alvorligt bør overveje anskaffelse. J. B.

Nedergaard, Leif. Diderot. Filosoffens liv og virke. Martin. 462 s. ill. 28.00. (99.4Di25ne).

Det er en meget fyldig materialsamling, Leif Nedergaard har givet os med denne store og smukke bog. Læseren indføres i den franske oplysningsforfatters liv og virksomhed, og de mange intriger, der udspilledes for og imod udgivelsen af den store encyklopædi – Diderot var jo den virksomste af redaktørerne – bliver også udførligt behandlede. Diderotcitaterne er både mange og lange, og det gør på sin vis bogen værdifuld, fordi det altid er godt at have ordene selv for øje. Men unægtelig er bogen mere »ved« Nedergaard, end den er »af« ham, hvad han vist også selv har haft på fornemmelsen, når der på titelbladet står »af«, men på omslaget »ved«. Omslaget kommer sandheden nærmest. Fremstillingen er båret af kærlighed til emnet; men forf. har ligesom ikke evnet at løfte den unægtelig store byrde, det er at skrive en monografi over Diderot. Der er for mange biografiske detaljer i bogen og for lidt af en systematisk-kritisk fremstilling af Diderots filosofi, og en virkelig karakteristik af den komplekse personlighed, der var i stadig udfoldelse, har det ikke kunnet blive til. Det var nu synd det samme. Men tak for fliden, tak for stoffet, tak for lærdommen og tak til forlaget for den smukke udstyrelse. Bogen bør findes på alle større biblioteker. For dem, der søger, er der noget at finde deri. S. H.

Svendsen, Nicolai. Sønderjydsk skæbne. Bd. 2. Aabenraa. Danskerens forlag. 392 s. ill. 24.00. (99.4Sv36sv).

(Bd. 1 anm. B.V. 1953, s. 334). Andet bind fører skildringen frem fra ca. 1901 til afstemningen 1920. Der er en del gentagelser, og sandsynligvis ville bogen have vundet ved, at stilen var strammet og gjort mere mundtlig. Men i det store og hele gælder, hvad der blev sagt om første bind: disse erindringer kan levendegøre Nordslesvigs udlændighedstid fra ca. 1875 til genforeningen, ja måske mere end nogen anden bog man kunne nævne, og derfor må man ønske Nicolai Svendsens erindringer vid udbredelse i bibliotekerne. G. A.

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Dissing, Volmer (Red.). En julegave og andre fortællinger fra Juleroser. Gyldendal. 159 s. 8.50. (86.1 Di 82 j).

Gyldendals kønne hefte hørte gennem mere end 60 år i alle pæne hjem ligeså uomgængeligt til julen som f. eks. risengrøden, og gav de gode borgerfamilier den passende åndelige føde til højtiden. Hertil leverede alle agtede og anerkendte forfattere deres bidrag – fra J. P. Jacobsen og Henrik Pontoppidan til Mogens Lorentzen og Storm Petersen – vel ikke altid ligefrem inspirerede mesterværker, men dog altid hæderlige og underholdende og navnlig uskadelige arbejder. I denne antologi af fine skandinaviske navne (Undset, Hamsun, Bojer og Lagerlöf er også med) er samlet 21 af disse historier, der heldigvis ikke alle handler om julen, og kan man end finde de fleste af dem andetsteds, udgør denne sammenstilling dog en så praktisk (omend noget begrænset!) læse- og oplæsningsbog, at bibliotekerne nok kan forsvare et indkøb – og få glæde af det. J. Cl.

Kornerup, Else (Red.). 12 skuespillere skriver. Hirschsprung. 195 s. 11.75 (86.1 Ko 73.6 t).

Skønt enkelte af bidragene i denne bog nok kan have en vis litterær og menneskelig interesse – bl. a. Ingeborg Brams' smukke alvorlige prosadigt, Ebbe Rodes dagbogsindlæg for »Een verden«, Henrik Malbergs barndomserindringer og Sigfred Johansens vemodige skildring af den kirkegård, hvor han altfor snart skulle komme til at hvile – så sigter hele samlingen dog mod en nysgerrigheds-psykose overfor scenens børn, der selvfølgelig kan være legitim nok, men som dog må siges at være bibliotekerne uvedkommende. J. Cl.

Rieger, Jonny. Jamen – du ler jo ikke. Wangel. 240 s. 9.75. (Ri 48 ja).

Der er noget af vagabond-digteren Panaït Istratis poetiske livshunger og -forelskelse i denne hårde og dog følsomme, novellistiske beretning om en mellemkrigs-vagabonds oplevelser i Marseille, Schweiz, Holland og Skandinavien – den samme lyriske højstemthed, den samme åbenhjertighed m. h. t. nomadelivets nøgne brutalitet, den samme resignerede medlidenhed. En sådan ener og suveræn kunstner som den store rumæner er han vel ikke – den litterære form kan undertiden synes lidt for kunstfærdig og søgt – men han har spændende og interessant stof, som han fremlægger i en god mening, og som derfor også fortjener at blive læst – og vil blive det. J. Cl.

Welner, Pinches. Ved Øresunds bredder. Thaning & Appel. 224 s. 12.00. (We 51.6 ve).

Den tyske besættelse tvang en københavnsk skræddermester pennen i hånd, og ud fra sin dybe harme og sit medlevende kendskab til de mennesker, forfølgelserne gik hårdest ud over, skrev han sin vederhæftige og følte novellesamling »I hine dage«, der i 1949 blev modtaget med fortjent anerkendelse. Forfatteren har nu påny taget samme emne op til bred behandling i en skildring af en lille jødisk families oplevelser forud for flugten til Sverige og under opholdet derovre – og han har jo ret i, at vi må ikke glemme, hvad der skete dengang. Bogen har derfor en vis værdi som historisk aktstykke (også som et sundt korrektiv til den festnationale opfattelse af de danske

ikke-jøders beredvillighed til at hjælpe i hine dage) – men desværre magter P. W. slet ikke romanens bredere form. Han tager rub og stub med uden hensyn til komposition, stil eller læserens tålmodighed – med det resultat, at det nok blot bliver de færreste lånere, der har kraft til at kæmpe sig igennem bogens morads af ord og beskrivelser.

J. Cl.

OVERSÆTTELSER

Bromfield, Louis (am.). Livets grønne træ. Oversat efter »The green bay tree« af Karina Windfeld-Hansen. Grafisk Forlag. 320 s. 12.50. (Br66.6li).

Forlaget har i de sidste år udsendt så mange dårlige og ligegyldige bøger, at man frygter, det må skyldes en bevidst intention, og dette det nyeste produkt fra den romanfabrik, hvortil Bromfield altfor hurtigt forvandlede sit oprindelige talent, bestyrker mistanken. En mere overflødig bog kan man vanskeligt tænke sig end denne banale og meningsløse historie om et par amerikanske rigmandsdøtres formålsløse og latterlige liv (som forf. ovenikøbet formår at tage og kræver taget højtideligt!). Nøjere referat eller karakteristik er det umuligt at give, også ligegyldigt – tro mig! Her kan De med god samvittighed »udøve censur«, hvordan så end ordet »folkelig« rettelig bør opfattes – for bogen er simpelthen dødkedelig. J. Cl.

Engström, Albert (sv.). Udvalgte historier og tegninger. Overs. efter »Siktat och sammalet« af Niels Kaas Johansen. Wangel. 219 s. ill. 14.50. (En 59 ud).

Hvad enten man er tilhænger af, at fremmede hænder regerer med en forfatters efterladenskaber eller ej, må man bøje sig for den kendsgerning, at der nu – 14 år efter Albert Engströms død – foreligger en ny bog af den berømte svenske humorist og tegner.

Man har blandet en vellykket cocktail bestående af causerier og smårids fra hans efterladte papirer og fra vittighedsbladet »Strix«, som han var redaktør af. Emner som kvindesagen og kampen mellem stat og kirke, der ramtes af hans satiriske svøbe, har ikke overlevet lagringen, hvorfor ens interesse mest fængsles af de herlige vagabondtyper og skærgårdsfolk, som han med få streger skildrer med sin barokke humor, der er fuld af livsvisdom.

Flere bedårende, poetiske naturstemninger og barndomserindringer afslører Engströms vidtfavnende talent. Nydt i små doser er drinken stimulerende. S. Bj.

Proust, Marcel (fr.). Jean Santeuil. Oversat efter »Jean Santeuil« af Mogens Boisen. Martin. Bd. 1–2 (367+415 s.). 38.00. (Pr74je).

En uhyre specialitet, dette ufuldførte ungdomsværk af forfatteren til det store, epokeskabende værk »På sporet af den svundne tid« – et henlagt og urevideret forarbejde med mere selvbiografisk karakter til denne mammutroman, genfundet, sammenstykket og udgivet første gang 30 år efter Prousts død i 1922. Der gemmer sig vidunderlige passager – beskrivelser af stemninger, ting, interiører, dufte – i denne minutiøse beretning om en drengs opvækst i et overklasse-miljø kort før århundredskiftet, men man skal have meget god tid og specialistens interesse og tålmodighed for at finde dem. Det kan højst blive centralbibliotekernes opgave at anskaffe dette værk, hvis oversættelse (o, blasfemiske tanke!) næsten forekommer lidt overflødig. I al fald kunne forlaget have gjort en bedre og mere populær gerning ved at udsende et af de store samlebind med brede udsnit af højdepunkterne i »Den svundne tid«, der i de senere år er udkommet i Frankrig.

PS. Bemærk, at forlaget samtidig meget fortjenstfuldt påbegynder udsendelsen af 2. udg. af hovedværket. J. Cl.

Spring, Howard (eng.). Huset i Cornwall. Overs. efter »A sunset touch« af Mogens Boisen. Martin. 1954. 260 s. 12.75. (Sp66h).

Det frarådes folk at spilde deres tid på denne roman, hvis fremkomst på bogmarkedet forekommer overflødig.

Der fortælles om et fiskerleje i det maleriske Cornwall, hvor en beskeden londonsk bankfunktionær, som nys ved arv er blevet rig, har slået sig ned, medens han venter på at overtage sin slægts gamle ejendom. Der er ingen mangel på handling og dramatiske optrin, men hvad hjælper de ydre begivenheder, når der ingen motivering er for dem, fordi bogen savner idé og istedetfor levende mennesker er befolket med papirfigurer – døde som sild. A. E. K.

Svane, Gunnar O. (Udg.) Jugoslaviske noveller. Det internationale Forlag. 160 s. 10.50. (88.64 Sv 14j).

Selvom det just ikke er nogen spændende eller særlig populær bog, må man fra biblioteksside dog prise og påskønne initiativet, der har frembragt den. For den giver ikke alene prøver på fire betydelige jugoslaviske forfatterskaber – repræsenteret med ialt otte noveller, der i al fald ejer det fremmedartedes charme og interesse – men den bringer også fyldige karakteristiker af disse forfattere og dertil en godt fyrre sider stor indledning, der former sig som en hel historisk beskrivelse af en kultur og litteratur, der hidtil har været fuldstændig ukendt herhjemme. J. Cl.

ANDRE NYE BØGER OG UDGAVER.
(1953).

Aakjær, Jeppe. I Oplysningens Tjeneste. Et Ungdomsminde. 2. selvstændige Udg. Gyldendal. 25 s. 3.00.
Bibliografisk fortegnelse over statens tryksager og statsunderstøttede publikationer tillige med fortegnelse over publikationer udgivne eller subventionerede af Københavns og Århus kommuner 1952. (Impressa Publica Regni Danici 1952). Det kgl. Bibl. 104 s. register. 1.00.
Bornholmsk keramik. Lidt om det bornholmske stentøjs forvandling til skønne figurer og nyttige brugsting. 23 s. (Privattryk).
Dania Polyglotta. Répertoire bibliografique annuel des ouvrages, résumés etc. en langues étrangères parus en Danemark. 1952. Det kgl. Bibl. 163 s. register.
Dejlige Danmark. Høst. 44 fotografier med dansk, engelsk, fransk og tysk tekst. 5.00.
Elfeldt, Kjeld (Udg.). 98 Engström-tegninger. Naver. 96 s. ill. 5.00.
Friis, Børge. Hjemme hos Albert Schweitzer. Branner og Korch. 48 s. ill. 7.75.
Grut, Edmund. Krigen i Indo-Kina og Sydøstasiens Krise. Det udenrigs-politiske Selskab og Det danske Forl. 1954. 68 s. 2.50. (Udenrigspolitiske Skrifter, serie I, no. 1).
(I denne serie kommer yderligere: P. P. Rohde: Sovjetunionens udenrigspolitik; Hanna Kobylinski: Kina og John Danstrup: Sydafrika. Hele serien: kr. 8.00).
Håndbog for bygningshåndværket 1954. Branner og Korch. 326 s. ill.
Hvem, hvad, hvor. Politikens årbog 1954. 512 s. ill. 6.75.
Høsts spansk-danske og dansk-spanske lommeordbog. Ny rev. udg. ved E. Krog-Meyer. Høst. 404 s. 6.00. (Høsts lommeordbøger.)
La Cour, Tage (Udg.). Seks små julegys. Carit Andersen. 180 s. ill. 8.75.
Palsbo, Susanne. Sådan bor kongen. Naver. 56 s. ill. 10.00.
Palsbo, Susanne. Susanne skriver. Carit Andersen. 11. saml. 136 s. ill. 6.75.
Pedersen, Sigfred. Spillebog for hus, hjem og kro. Erichsen. 206 s. register, ill. 7.75.

Politikens Rejsehåndbøger: Nr. 5: Turen går til Schweiz. 1954. 64 s. -Nr. 6: Turen går til Tyskland. 1954. 64 s.
Skydsgaard, K. E. Kristendom og menneskelighed. 2. opl. Nyt nord. Forl. 199 s. 10.75. (Anm. B.V. 1949, s. 204).
Statens Byggeforskningsinstituts anvisninger, nr. 20: Undgå fugt. 0.45.
Thomsen, Anna. Klip til børn og voksne. Schultz. 80 s. ill. + løse mønstre. 4.75. (Statsradiofoniens grundbøger).

Jones, James: Herfra til evigheden. Arne Frost-Hansen. 334 + 339 s. i 1 bd. 14.50. (anm. BV. 1952, 151).
Samlerens Perlebøger. Nr. 35: Kaptajn Marryat: Jacob Ærlig. 159 s. 2.75, nr. 37: Jules Verne: To års ferie. 167 s. 2.75.
Sandemose, Aksel: Ross Dane. Fremads Folkebibliotek. 1954. 237 s. 2.85.
Wåle, Sigurd: Kærlighed, 3 glas portvin og 1 bajer. Birkerød. Ampel. 142 s. 7.75.

»BOGENS VERDEN« sendes gratis til medlemmer af Danmarks Biblioteksforening. Abonnementsprisen er 14 kr. Redaktionens adresse: Odensegade 14, Kbhvn. Ø., central 88 20. Annonceexpedition: Nyt nordisk Forlag, Købmagergade 49, Kbhvn. K., central 11 301.
Nielsen & Lydiche (M. Simmelkiær).